

Olyckor och brandsäkerhet och operativa insatser 2023–2024

UTGÖR HANDLINGSPROGRAM FÖR FÖREBYGGANDE VERKSAMHET OCH RÄDDNINGSTJÄNST ENLIGT LSO SAMT ÄR ETT DELPROGRAM TILL PROGRAM FÖR TRYGGHET OCH SÄKERHET 2019–2023

Innehållsförteckning

Olyckor och brandsäkerhet och operativa insatser 2023–2024	1
Innehållsförteckning	2
1. Inledning	3
2. Beskrivning av kommunen	4
3. Styrning av skydd mot olyckor	4
Antaget handlingsprogram	6
4. Risker	7
4.1. Brand i byggnad	7
4.2. Brand utomhus	9
4.3. Trafikolycka	11
4.4. Olycka med farliga ämnen	12
4.5. Naturolycka	14
4.6. Drunkning	16
4.7. Fallolyckor	17
4.8. Suicid och suicidförsök	18
5. Värdering	21
6. Mål	21
6.1. Nationella målen	21
7. Förebyggande – förmåga och verksamhet	24
7.1. Tillsyn	24
7.2. Stöd till den enskilde	26
7.3. Rengöring och brandskyddskontroll	26
7.4. Övriga förebyggande åtgärder	26
8. Räddningstjänst – förmåga och verksamhet	29
8.1. Övergripande	29
8.2. Beskrivning per olyckstyp	37
8.3. Ledning i räddningstjänsten	43
8.4. Samtidiga och omfattande räddningsinsatser	47
8.5. Räddningstjänst under höjd beredskap	48
9. Uppföljning, utvärdering och lärande	49
Bilaga A: Dokumentförteckning	50
Förteckning över avtal	50
Bilaga B: Beskrivning av samråd	51

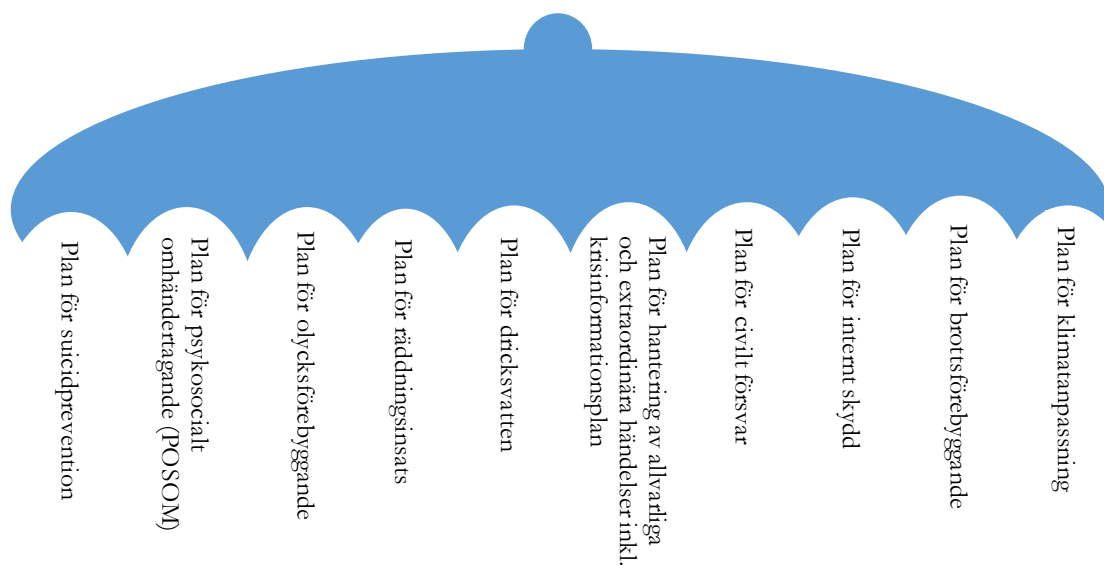
1. Inledning

Detta dokument är ett delprogram till Program för trygghet och säkerhet. Delprogrammet utgör handlingsprogram för den olycksförebyggande verksamheten och för räddningstjänst i Sävsjö kommun i enlighet med 3 kap. 3§ och 8§ i *Lag (2003:7773) om skydd mot olyckor* med ändringar t.o.m. SFS 2020:882.

Dokumentet följer en given struktur i enlighet med MSBFS 2021:1, Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om innehåll och struktur i kommunens handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst.

Handlingsprogrammet har genomgått samråd med närliggande kommuner och myndigheter som kan bli påverkade av förmågan som kommunen har inom sitt geografiska område. Samrådsredogörelse återfinns i Bilaga B.

Handlingsprogrammet fastställs av Kommunstyrelsen i Sävsjö kommun. Handlingsprogrammet gäller för 2022 till 2026. Vid eventuella förändringar på grund av ändrad riskbild, mål, förmåga eller verksamhet kommer revidering av handlingsprogrammet att ske.

Figur 1: Illustration på Program för trygghet och säkerhet samt delprogram.

2. Beskrivning av kommunen

Sävsjö kommun ligger i Jönköpings län i norra delen av Småland. Kommunen är med sina cirka 11 700 invånare en liten kommun. Kommunen gränsar till följande kommuner: Vetlanda, Nässjö, Vaggeryd, Värnamo, Alvesta och Växjö. Sävsjö är beläget på småländska höglandet.

Cirka 70 procent av kommunen består utav granskog men det finns även flera sjöar och mindre vattendrag samt jordbruksmark. Sävsjö kommuns areal är 680 kvadratkilometer land och 50 är vatten. Tätorter är Sävsjö, Vrigstad, Stockaryd och Rörvik, varav Sävsjö är centralort.

Tätort	Befolkning
Sävsjö	5537
Vrigstad	1482
Stockaryd	1091
Rörvik	620

Cirka 75 procent av kommunens invånare är boende i någon av kommunens tätorter. De största tätorterna i kommunen är i tur och ordning Sävsjö, Vrigstad, Stockaryd och Rörvik. Sedan 1970 har befolkningmängden varit till stor del densamma. Som mest bodde cirka 12 000 personer i kommunen och 10 800 som minst, år 2012. Under en tioårsperiod

förväntas andelen äldre öka procentuellt sett mer än andelen yngre i regionen. Även antalet barn förväntas öka. En femtedel av kommunens befolkning är födda i ett annat land än Sverige.

Sävsjö klassas enligt SKR:s kommunindelning som en pendlingskommun nära mindre tätort. Kommunen har en stor andel process- och tillverkningsindustri med relativt hög andel tungtrafik genom kommunen via Vrigstad. Södra stambanan mellan Stockholm och Malmö går igenom både Sävsjö och Stockaryd. Det passerar också regionalståg som inom kommunen stannar i Sävsjö och Stockaryd, men som går mellan Växjö och Jönköping. Riksväg 30 och länsväg 127 går genom kommunen. Det finns tre verksamheter i kommunen som betecknas som farlig verksamhet varav två är bergtäkter.

3. Styrning av skydd mot olyckor

Olyckor och brandsäkerhet och operativa insatser 2022-2024 anger hur den förebyggande verksamheten och räddningstjänst enligt *Lag (2003:778) om skydd mot olyckor* (LSO) ska bedrivas.

För att kunna uppnå ett effektivt olycksförebyggande och genomföra effektiva operativa insatser regleras kommunens åtgärder och organisation av olika program, planer och styrdokument enligt nedan.

- *Program för trygghet och säkerhet:* Redovisar det systematiska trygghets- och säkerhetsarbete som kommunen bedriver.
Antas av Kommunfullmäktige
- *Brandsäkerhet och operativa insatser:* Redovisar hur kommunen stödjer den enskilde genom rådgivning, information och utbildning. Den beskriver även hur kommunen bedriver tillsyn, sotning och brandskyddskontroll. Den redovisar också hur kommunens resurser i form av personal, fordon och materiel ska organiseras för att effektiva räddningsinsatser ska kunna genomföras.
Antas av kommunstyrelsen.
- *Rutiner:* Rutiner och instruktioner som behövs för verksamheten.
Antas av räddningstjänsten.

Detta delprogram är styrande för den olycksförebyggande och operativa verksamheten.

Kommunstyrelsen är den nämnd, och räddningstjänsten den enhet som organiserar det olycks- och brandförebyggande arbetet som kommunen enligt *Lag (2003:778) om skydd mot olyckor* ska svara för.

Personal i utryckningsstyrkor och ledningsbefäl ansvarar för såväl räddningsinsatser enligt *LSO*, uppdrag i samband med kriser samt andra uppdrag som följer av enhetens verksamhetsplanering.

I enheten finns en räddningschef och en ställföreträdande räddningschef som ersättare. Under höjd beredskap svarar räddningstjänsten enligt *LSO* för kommunal räddningstjänst.

I programmet används följande begrepp för olika samverkansformer:

RäddSam F

RäddSam F är en samverkan som bygger på civilrättsliga avtal mellan alla räddningstjänster i Jönköpings län samt Räddningstjänsten i Ydre kommun. Avtalet säkerställer att det finns resurser för att leda i olika nivåer och bygga upp staber till stöd för räddningsledningen.

F-samverkan

Myndigheter och organisationer i Jönköpings län och i Ydre kommun som har behov av samverkan för att kunna utföra sitt uppdrag för medborgarna vid kriser och olyckor. Denna samverkan sker genom F-samverkan. I F-samverkan ingår samtliga kommuner i F län, Regionen Jönköpings län, Polismyndigheten Region Öst, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Försvarsmakten och SOS Alarm AB.

Räddningstjänstsamverkan Småland – Blekinge (RSB)

Ett samarbetsavtal avseende övergripande ledning och ledningscentral för ledning av kommunal räddningstjänst finns upprättat mellan Räddningstjänsterna i Jönköpings län, Ydre kommun i Östergötlands län, Vimmerby, Hultsfred och Västervik i Kalmar län samt räddningstjänsterna i Kronoberg och Blekinge län. Den övergripande ledningens utformning och förmåga beskrivs i rutinen ”Ledningsdoktrin för RSB”.

RSöS

Räddningstjänsterna i Östergötland, Kalmar, Kronoberg, Blekinge och Jönköpings län har ett samarbete som benämns Räddningsregion Sydöstra Sverige, RSöS. Inom RSöS finns en beredskapsfunktion för inriktning och prioritering av resurser mellan de ingående länen samt gentemot övriga delar av Sverige.

Antaget handlingsprogram

Handlingsprogrammet är antaget den 30 maj 2023 (§ 220) av Kommunstyrelsen.

4. Risker

Riskerna i kommunerna har identifierats utifrån tidigare inträffade olyckor, kunskap och analys av kommunernas demografi, naturförhållanden, infrastruktur, bebyggelse, transportsystem, riskobjekt och riskmiljöer, samt kring skyddsvärda objekt och miljöer.

Avsnittet beskriver de olyckstyper som står beskrivet 8 § MSBFS 2021:1 och som är olyckstyper som i större utsträckning kan inträffa inom varje kommun. Förutom detta kompletteras de olyckstyper som den lokala riskbilden visar.

4.1. Brand i byggnad

Kapitlet brand i byggnad delas in utifrån klassificerade verksamheter i händelserapporten och tidigare insatsrapporter. Både bränder och tillbud är inkluderade i statistiken. Hur, när och vart branden startar skiljer sig åt mellan de olika verksamheterna.

Räddningstjänsten larmades till drygt 11 000 bränder eller brandtillbud i byggnader nationellt under år 2021. Trenden är relativt konstant, men i relation till befolkningsutvecklingen är den nedåtgående. I 55–60 % av alla byggnadsbränder handlar det om en brand i bostad och antalet ligger runt 6000 över tid. För övriga mest förekommande verksamhetskategorier är de långsiktiga trenderna svårtolkade. Den ökning som skett för antal bränder i vårdmiljö kan sannolikt förklaras av skiftet mellan räddningstjänstens rapporteringssystem mellan år 2016–2018. Detta påverkar sannolikt också utvecklingen för kategorin ”övrig verksamhet” som har en motsatt trend under samma period.

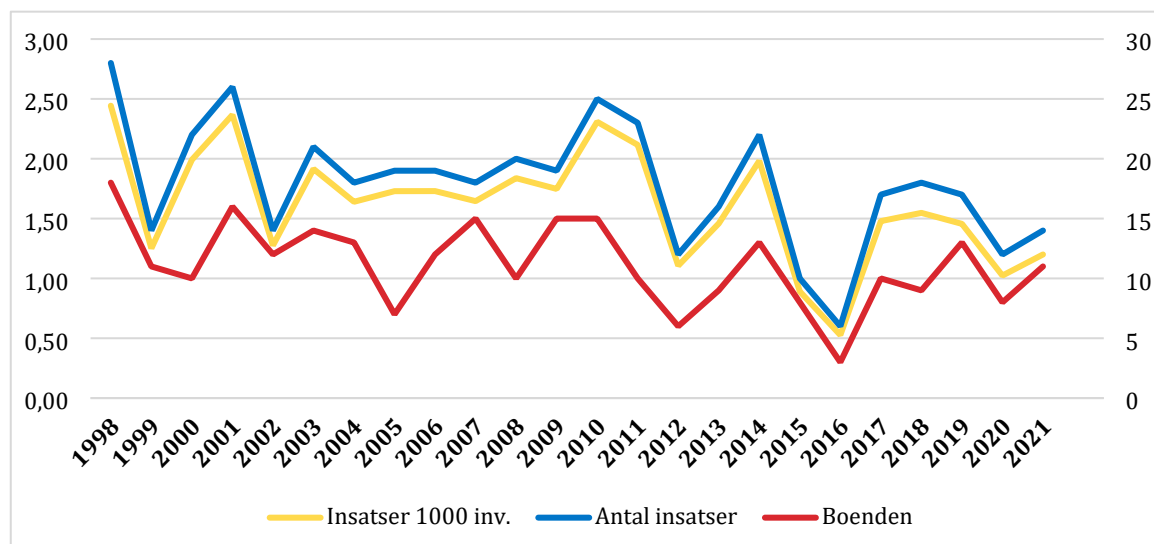
I Sävsjö kan vi se ett liknande mönster i Sävsjö som nationellt. 2021 larmades räddningstjänsten till 14 brandtillbud i byggnader där 11 av bränderna var boenden.

Bostadsbränder har tydliga socioekonomiska och tidsmässiga mönster. Förmåga att hantera en uppkommen brand är avgörande. 40% av bränderna som medfört en räddningsinsats startar i köket, men skillnaderna är stora mellan olika boendeformer. Omkomna och allvarligt skadade minskar över tid medan egendomsskadorna uppvisar en konstant eller ökande trend. Hushållens och kommunernas förebyggande brandskyddsåtgärder ökar.

Varje år inträffar ca 24 000 bränder i bostäder i Sverige. Räddningstjänsten larmas till ca 6000 av dessa och omkring 300 personer omkommer eller skadas allvarligt. Inom dessa tre händelsetyper så skiljer sig riskfaktorerna åt. För de omkomna är riskfaktorerna nedsatt rörelse- och kognitiv förmåga, missbruksproblematik och rökning. Vid händelser med räddningsinsats handlar det om en relativt sett yngre grupp, ensamstående med barn, arbetslösa, utlandsfödda och låg utbildningsnivå. I den sista gruppen är åldern också lägre,

samt att det är vanligare med barnfamiljer och högutbildade. En av förklaringarna till mönstret är förmågan att själv hantera en brand som uppstår.

En mer detaljerad verksamhetsindelning visar att de flesta byggnadsbränder sker i villor, flerbostadshus samt i industrier. Därefter följer skola och förskola. Majoriteten av de som omkommer och skadas i bränder (ca 70 %) gör det i bostäder.

Figur 1. Antal räddningsinsatser till brand eller brandtillbud i byggnad år 1998–2021, samt verksamhetskategori.

Den stora majoriteten av insatser till bostadsbränder i Sävsjö kommun sker till villor och flerbostadshus. Trenden är ökande för villor sedan år 2016 men sammanfaller med skiftet i rapporteringssystem, vilket gör att anledningen till ökningen är svårbedömd. För bränder i flerbostadshus är trenden minskande, medan den ligger relativt konstant och med betydligt lägre frekvenser för bränder i rad-/par-/kedjehus och fritidshus.

Under dygnet sker fler insatserna under eftermiddagar och kvällar (kl. 12-22) med en topp mellan kl. 18-21. Färre insatser sker under tidsperioden kl. 00-10 och allra lägst ligger antal händelser mellan kl. 00-04.

Det absolut vanligaste startutrymmet är kök (29 %), följt av skorsten (27 %) och pannrum (9 %).

Mellan åren 2018 och 2021 skedde 33 insatser till bostadsbränder i Sävsjö där någon form av skada inträffade. Nationellt är egendomsskador den överlägset vanligaste skadan, följt av personskador inklusive omkomna. Mindre vanliga är inträffad eller överhängande fara för miljöskador eller inträffad eller överhängande fara för störningar av samhällsviktig verksamhet.

Större bränder

Ett fåtal bränder utvecklas till något större än ett tillbud och kan då orsaka stor skada. Vid bränder i stora samlingslokaler där det befinner sig många människor samtidigt kan konsekvenserna bli ännu större. Det finns ett antal sådana lokaler i kommunerna. Utrymning av många människor samtidigt är alltid svårt. Än mer problematiskt kan det bli vid utrymning av t.ex. vårdlokaler där det finns många äldre och/eller sjuka människor som själva har svårt att sätta sig i säkerhet.

Bränder kan även göra skada på miljön, genom olika utsläpp, farliga ämnen i röken eller genom att förorenat släckvatten från en släckinsats kommer ut i omgivningen. En särskild uppmärksammas problematik finns runt brandsläckningsskum som påverkar dricksvattenkvaliteten.

Andra konsekvenser av bränder kan vara om de påverkar samhällsviktiga funktioner, genom att viktiga lokaler brandskadas eller att försörjningssystem slås ut. Även små bränder kan få stora konsekvenser, beroende på vad som drabbas.

Bränder kan dessutom få stora ekonomiska konsekvenser om både byggnad och dess innehåll brinner upp till exempel för lager- och terminalbyggnader. Bränder kan även leda till ekonomiska konsekvenser om det blir avbrott i verksamheten. Om någon av de större verksamheterna drabbas kan det även ge konsekvenser för exempelvis antalet besökare i kommunen.

4.2. Brand utomhus

Brand utomhus omfattas av brand eller brandtillbud i avfall eller återvinning utomhus (container/soptunna), i fordon, i skog, mark eller annat utomhus. Antalet brand- och brandtillbud i Sävsjö kommun varierar över åren. Bränder utomhus ser ungefär likadant ut i hela riket. De vanligaste bränderna inom denna kategori är bränder i personbilar, följt av bränder i skog och mark och containrar och soptunnor.

Även bränder i skog och mark kan få stora konsekvenser för liv, hälsa och egendom. Vid extrem torka kan risken för mycket omfattande och svårsläckta bränder, i kommunens stora skogsområden, vara överhängande. Sommaren 2018 var besvärlig med lång torka, många blixtnedslag och stundtals hög vindstyrka vilket skapade många bränder.

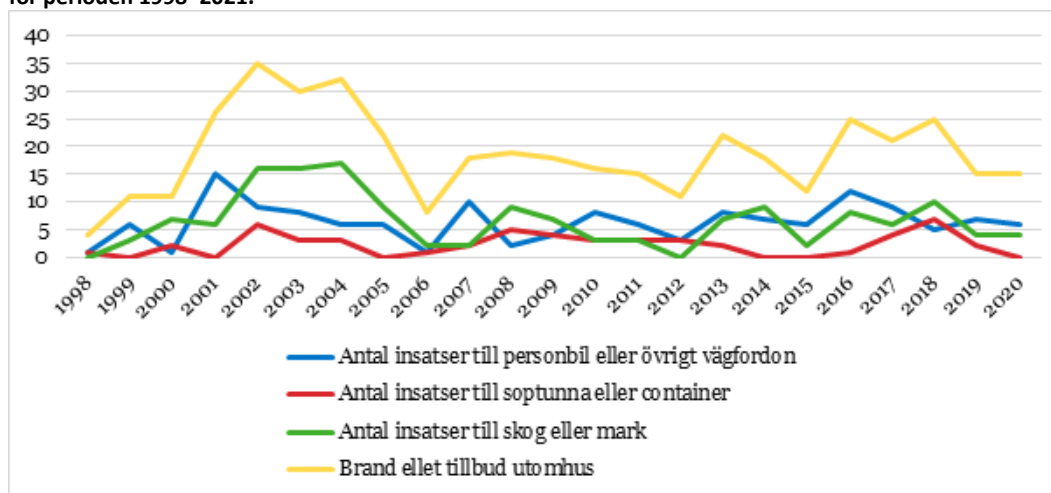
Bränder utomhus kan vara svårbedömda hur de startat men i många fall beror det ändå på eldning utomhus (grillning, gräseldning etc) där människan är den orsakande faktorn till att elden sprider sig. En mindre andel av bränderna har en naturlig orsak i form av åska där blixtnedslag antänt vegetationen.¹ April är en månad som sticker ut i statistiken med ett stort antal bränder, Dessa beror till största del på gräsbränder.²

¹ Beskrivning av olyckor som kan leda till räddningsinsats, MSB1790

² <https://ida.msb.se/ida2#page=a0224>

TVå vanliga scenarier finns gällande brand i fordon eller fartyg. Inträffar bränderna under natten är många av dessa avsiktliga och inträffar de på dagtid är fordonet ofta under färd och beror på fel i utrustning.³

Tabell 27. Antal insatser till brand utomhus i Sävsjö kommun, summering samt uppdelat per händelsetyp för perioden 1998–2021.

Flest räddningsinsatser till bränder utomhus sker till bränder i skog och mark (34 %), följt av bränder i personbil eller övrigt vägfordon (34 %) och bränder i avfall eller återvinning (12 %) i Sävsjö kommun.

Antal räddningsinsatser till följd av brand eller brandtillbud i skog eller mark var i genomsnitt 6 per år, 2018–2021. Antalet bränder i skog eller mark varierar över året, veckan och dygnet. Det är en stor variation per månad, 91 % av bränder inträffade under perioden april-augusti. Flest bränder sker under torsdagen och lördagen.

Andelen bränder på dagtid är 72 %. Den större delen av händelserna larmas in på dagen. Bränderna kan dock starta tidigare, exempelvis under natten som utvecklas och upptäcks dagen efter.

Bränder i skog och mark har störst andel bränder där orsak inte har gått att bedöma, 48 %. Värmekälla har ej gått att bedöma vid 68% av bränderna. Därefter är och blixtnedslag (14 %) den vanligaste värmekällan.

Utöver de 45% som inte gick att bedöma så är de vanligaste antändningsobjekten vegetation (41 %) följt av ris-, gräs- eller lövhög (9%).

³ Beskrivning av olyckor som kan leda till räddningsinsats, MSB1790

4.3. Trafikolycka

Antal räddningsinsatser till trafikolyckor har ökat. I 69% av händelserna är en personbil inblandad. Antal omkomna och allvarligt skadade minskar. Män, äldre, motorcyklister och äldre fordon är överrepresenterade i olyckor med omkomna. Tung och lätt lastbil är inblandade i en stor andel av dödsfallen.

Totalt omkom 204 personer i vägtrafikolyckor under år 2020. Nivån på antal omkomna var rekordlåg och den långsiktiga trenden är minskande. Tre fjärdedelar (77 %) av de omkomna var män, 33 % var 65 år eller äldre och 7 % var under 18 år. Mer än hälften (60 %) av de omkomna var skyddade trafikanter dvs. de färdades i personbil, lastbil eller buss. De flesta omkommer i olyckor i dagsljus, i uppehållsväder och/eller på torra vägar. Få omkommer på vägar med hög hastighetsgräns (100–120 km/h). Hög befolkningstäthet är gynnsamt för trafiksäkerheten, vilket innebär att det omkommer färre per invånare i storstadsområdena.

I 69% av alla trafikolyckor med räddningsinsats är en eller flera personbilar inblandade och trenden har varit ökande under en lång tid. Eftersom olyckor med personbil står för en så stor andel av samtliga trafikolyckor så överensstämmer mycket av det som beskrivits i avsnittet ovan (till exempel skador och riskutsatta grupper).

Räddningstjänsten larmades till 50 trafikolyckor under år 2021. Under den senaste tioårsperioden har antalet ökat från 33 år 2009 till 40 år 2019, vilket motsvarar en ökning med 33 % i Sävsjö kommun.

I 85 % av alla trafikolyckor med räddningsinsats är en eller flera personbilar inblandade och trenden har varit ökande under en lång tid. Eftersom olyckor med personbil står för en så stor andel av samtliga trafikolyckor så överensstämmer mycket av det som beskrivits i avsnittet ovan (till exempel skador och riskutsatta grupper).

Antal räddningsinsatser till trafikolyckor med tung lastbil inblandad var 3 år 2019 (0,26 per 1000 inv.) och 4 år 2019 (0,34 per 1000 inv.). Olyckor med tunga lastbilar innebär en hög risk för att omkomma eller skadas allvarligt för de drabbade.³⁴ I kapitel 6 (olycka med farligt ämne) finns en beskrivning av sällanhändelser när det handlar om farligt gods transporter.

Den förmodade huvudorsaken till en trafikolycka med tung lastbil inblandad är i 91 % oavsiktlig följd av mänsklig handling, mänsklig handling med oklar avsikt eller att orsaken inte gick att bedöma. Övriga förmodade orsaker är främst naturföreteelser och fel i utrustning

Större trafikolyckor

På grund av de stora trafikflödena är risken för att olyckor ska inträffa stor. De ökar också risken för att en större olycka med buss eller tåg ska inträffa. Problematiken, när buss eller tåg är inblandad, är att ett stort antal människor kan skadas eller förolyckas samtidigt. Behovet av både praktiskt och/eller psykologiskt stöd kan dessutom vara stort

för många människor. Inte bara de drabbade i olyckan utan även vittnen, anhöriga, kollegor etc.

Utsläpp av drivmedel eller andra ämnen kan skada miljön och om platsen dessutom är otillgängligt belägen kan saneringen bli svår efter en olycka. Konsekvensen för miljön beror också på vad som drabbas.

Vid trafikolyckor som leder till att vägar måste stängas av påverkas gods- och persontransporter. En olycka i kommunen kan då få nationella konsekvenser. En del av godset, så som mat, drivmedel och kemikalier krävs för att samhället ska fungera. Stora och omfattande avbrott i transportsystemet medför störningar när varorna inte kommer fram. Störningar med stora förseningar kan även få stora samhällsekonomiska konsekvenser. Detta ställer därför krav på att hålla vägarna öppna.

4.4. Olycka med farliga ämnen

Utsläpp av farliga ämnen innebär att giftig, frätande, brandfarlig, explosiv eller på annat sätt farliga kemikalier har läckt ut. Farliga ämnen i kommunen förekommer inom olika industrier och genom transporter (farligt gods).

Det har varit en kontinuerlig ökning av olyckor med farliga ämnen och en större ökning efter uppdelningen i två olyckstyper. Troligtvis beror förändringen de senare två åren på att mindre händelser så som tillbud dokumenteras oftare än tidigare i och med att olyckstypen begränsat läckage av drivmedel eller olja införts.

Antalet begränsade utsläpp av drivmedel eller olja varierar över året, veckan och dygnet. Det är en stor variation per månad, 39 % av begränsade utsläppen inträffade under perioden juni-september i Jönköpings län. Minst olyckor inträffar under lördag och söndag. I Jönköpings län sker begränsade utsläppen av drivmedel eller olja till störst andel på väg eller gata (62%), följt av parkeringsplats (19%).

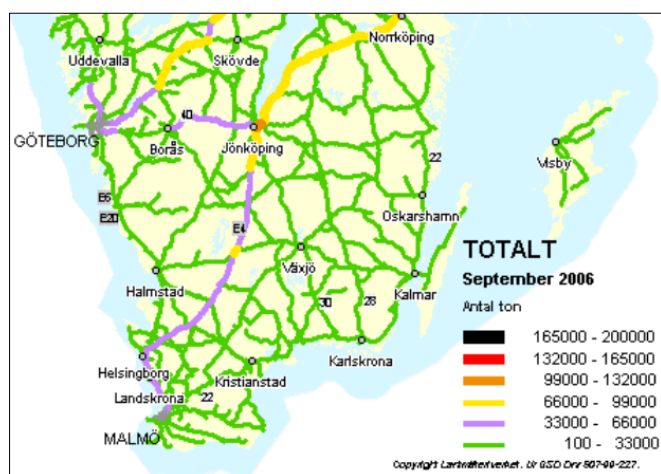
Sävsjö kommun har bara ett fåtal anläggningar som har en Seveso- eller 2:4-klassning. Sevesoklassning innefattar verksamhetsutövare som hanterar farliga ämnen i större mängder vid ett och samma tillfälle. Det finns två olika kravnivåer i reglerna för Seveso, där verksamheterna delas in i en högre och en lägre kravnivå. Klassningen 2:4 är anläggningar som bedriver verksamhet som innebär fara för att en olycka ska orsaka allvarliga skador på människor eller miljön. Sådana anläggningar omfattas av skyldigheterna i 2 kap. 4§ i lagen om skydd mot olyckor. Antalet anläggningar som har Seveso eller 2:4-klassning kan ändras i närtid och beror helt på om redan etablerade eller nya verksamheter vill börja hantera större mängder kemikalier. Det finns ett antal industrier, lager och andra verksamheter som hanterar kemikalier i olika omfattning.

Industrin ställer stora krav på räddningstjänsten som måste kunna klara av avancerad släckning och vattenförsörjning till industri- och lagerbyggnader.

De vanligaste kemikalierna som förekommer i samband med utsläpp vid transporter eller i trafikolyckor i hela landet är drivmedel och andra brandfarliga vätskor. Cirka hälften av utsläppen sker vid lastning eller lossning.

Transporter av farligt gods

De senaste inventeringarna av hur mycket farligt gods som transporteras genom landet (se södra Sverige på figur 8), gjordes år 2006 då Räddningsverket (MSB) genomförde en analys föranlett av ett regeringsuppdrag och det finns därefter inget senare underlag i samma detaljeringsgrad. Allvarliga olyckor med utsläpp av farligt gods är mycket ovanliga.

Figur 7. Transporter av farligt gods på väg, källa MSB

Branschen jobbar mot att transporter med farligt gods ska minska på vägarna och istället förflyttas till järnvägen och även trenden pekar däråt. År 2006 transporterades 2 433 000 ton farligt gods på järnväg och 14 933 000 ton på vägarna. År 2013 var siffrorna 3 221 000 på järnvägen och 6 824 000 ton på vägarna vilket är en halvering för vägnätet. Det går därmed att anta att Sävsjö kommun har gått samma väg som resten av riket.⁴

Stora utsläpp av farliga ämnen

Konsekvensen av en olycka med farligt gods beror på vilket ämne som släppts ut, om det antänds, sprids osv, samt vad som påverkas av ämnet. Den största andelen av godset utgörs av brännbara vätskor (t.ex. bensin och diesel), därefter frätande ämnen, kondenserade gaser och brandfarliga gaser. De flesta ämnen medför risker för liv och hälsa. Giftiga kondenserade gaser kan vid ett utsläpp orsaka mycket stor påverkan på människor inom ett stort område. De stora transportlederna passerar genom eller i anslutning till kommunens tätorter, vilket innebär att många personer kan befinna sig inom det område som påverkas.

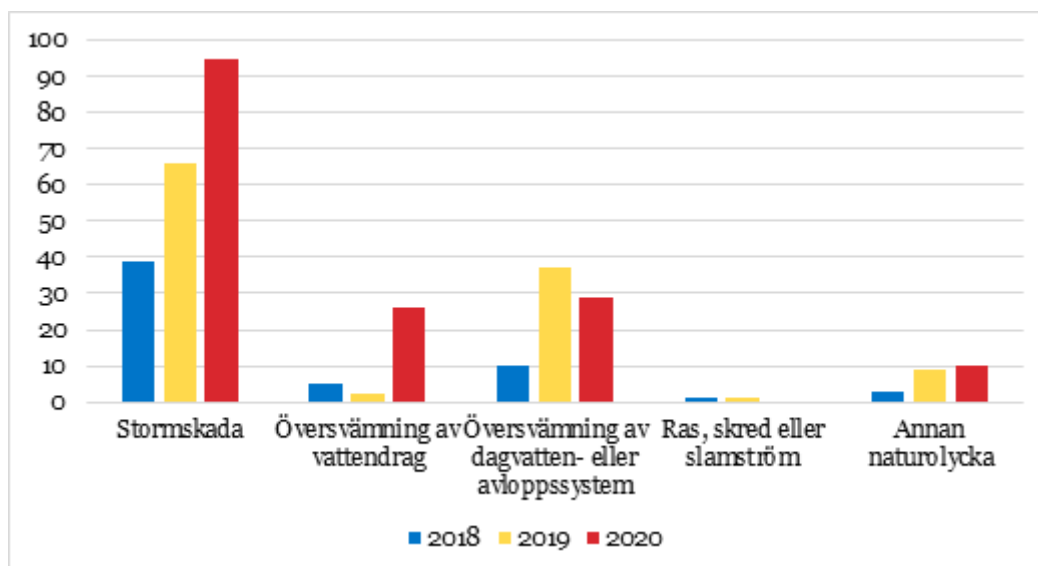
⁴ Trafikanalys, <https://www.trafa.se/>

4.5. Naturolycka

Naturolycka kan omfatta översvämningar, ras och skred, stormar, snö, åska, extrem värme, både var för sig och i kombinationer. Sävsjö kommuns väder styrs till stor del av lågtryck från Atlanten och Europa som kommer in över södra Sverige.

Det förekommer dödsfall på grund av naturkrafter, men det varierar mellan olika år. Dödsfallen beror till en stor del på hur vädret har varit där vissa utsatts för kraftig köld eller långvarig hög värme. Några skadas varje år på grund av blixtnedslag, köld eller översvämning.⁵

Antalet räddningstjänstinsatser i länet som orsakas av naturolyckor varierar också stort från år till år även detta väderrelaterat, se figur 8. Exempel på detta är stormarna Gudrun (2005) och Per (2007). De åren då det förekommit många insatser nationellt sett har även Sävsjö kommun haft många insatser. Generellt sett avlider fler män än kvinnor efter att ha exponerats för naturkrafter. Det är främst personer i medelåldern och äldre.⁶

Figur 8. Antal räddningsinsatser till naturolycka efter utlösande händelse i Jönköpings län, år 2018–2021.

Även naturhändelser kan orsaka skador på miljön, exempelvis om översvämningar eller jordmassor rör sig över förorenade områden kan dessa ämnen frigöras och påverka dricksvatten och jordbruk.

Naturolyckor kan även ge stora materiella skador t.ex. egendom som översvämmats, skred eller skogsbränder. Följdskadorna är ibland större där t.ex. långvariga elavbrott som får element att frysa kan skapa stora vattenskadorna.

⁵ Exponering av naturkraften,

<http://www.socialstyrelsen.se/statistik/statistikdatabas/yttreorsakertillskadorochforgiftningar>

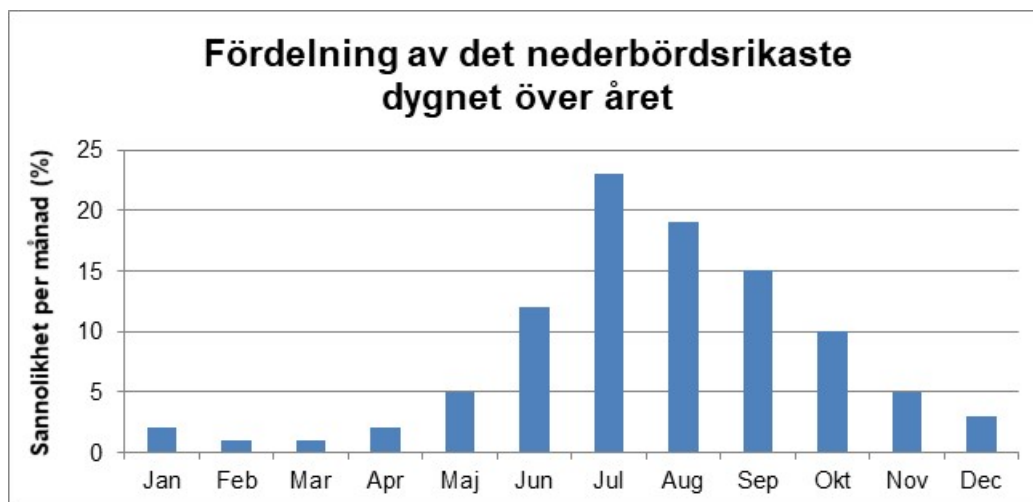
⁶ <https://ida.msb.se/ida2#page=a0059>

Naturhändelser och oväder

Naturhändelser och oväder är i de flesta fall återkommande och en naturlig del av vardagen. Det sker oftare händelser som inte blir så stora medan det går längre tid mellan de mer allvarliga händelserna. Dessa medför dock betydligt större påfrestning för hela samhället.

Svåra stormar drabbar södra Sverige regelbundet. Kraftiga vindar/stormar kan medföra fallande skog som i sin tur blockerade vägar eller skapar el- och teleavbrott. Stormen Gudrun innebar stor påverkan på elförsörjning, telekommunikationer, byggnader och vägar.

Översvämningsriskerna inom Sävsjö kommuns område omfattar både risken för kraftiga regn och översvämningar från vattendrag. Risken för kraftiga regn är störst under sommaren och hösten, se figur 9. Topografien i kommunen medför att vattnet rinner in i tätorterna vid skyfall. Översvämningar kan orsaka stora skador på egendom och medföra avbrott i samhällsviktig verksamhet om infrastrukturen skadas av vattnet.

Figur 9. När det dygn med mest nederbörd under året inträffar (Källa: SMHI)

Vintertid faller en del av nederbörden som snö. En ovanlig kombination av minusgrader och underkylt regn kan ge en så kallad isstorm. Den kan medföra att träd knäcks, tak rasar, trafikolyckor inträffar eller att vägar blir oframkomliga. Detta kan också ge störningar i samhällsviktig verksamhet.

Ras och skred kan inträffa plötsligt och med stora krafter kan det både orsaka dödsfall, skador på egendom och störningar i samhällsviktig verksamhet beroende på vad som kommer i vägen. I Jönköpings län rapporterades 2018-2021 49% som egendomsskada och vid 35% skedde ingen skada av ras, skred eller slamström. Ett genomsnitt av 3 gånger per år skedde det en störning av samhällsviktig verksamhet i länet.

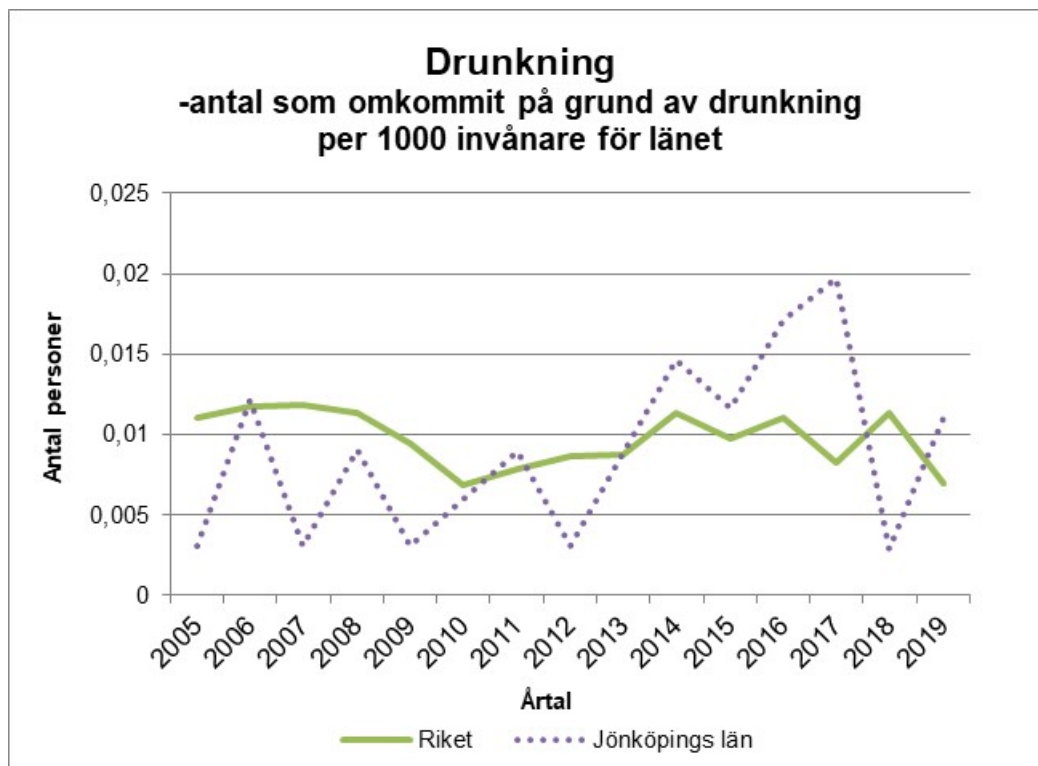
En annan risk är värmeböljor och risken som kan uppstå är att de med enskilda (grävda) brunnar får vattenbrist när brunnarna torkar ut som tex hände sommaren 2018.

Enligt prognoser från SMHI fram till år 2100 förväntas vädret i Sävsjö kommun bli varmare, och omväxlande både torrare och blötare. Det förväntas också bli alltigenom mer extremt med kraftigare skyfall och mer frekventa och längre torka och värmeböljor.

4.6. Drunkning

I riket drunknar i genomsnitt en människa var tredje dag. Enligt MSB så sker de flesta drunkningsolyckorna/tillbudena nationellt sett i sjöar/dammar (35%) följt av, å/älv (25%) och hav (15%). Flest olyckor inträffar under sommarmånaderna april till september med en tydlig topp under juli och de inträffar oftast i samband med fritidsbåtar och bad. Alkohol och droger är en bidragande orsak till drunkningsolyckor. Av alla män som omkommit av drunkning har cirka 50% haft alkohol i blodet (kvinnor 30%).

Jönköpings län har länge legat i nivå med riket gällande antal drunkningar. Sedan 2013 har dock Jönköping passerat riket (undantag 2018), se figur 11. Om detta är trend som kommer bestå eller är en tillfällighet är i detta skede svårt att avgöra.⁷

Figur 10. Antal drunkningar per 1000 invånare och år.

Enligt MSB:s nationella trygghetsundersökning har andelen som oroar sig för drunkning, ibland eller ofta, ökat från 11% till 18%. Anledningen kan vara att antalet omkomna på grund av drunkning har ökat i länet från 2013 fram till idag.

⁷ <http://www.socialstyrelsen.se/statistik/statistikdatabas/dodsorsaker>

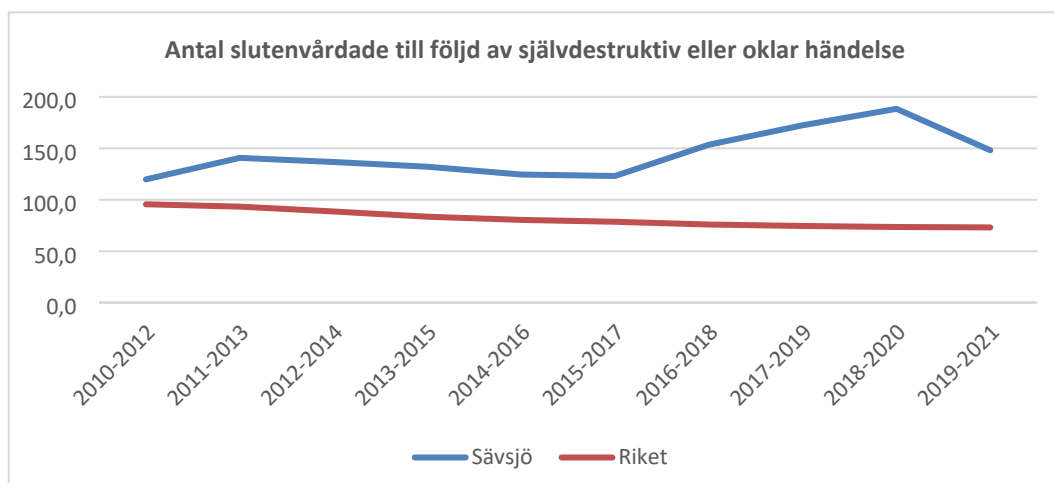
4.7. Fallolyckor

Fallolyckor är den vanligaste orsaken till skador i alla åldrar och inträffar oftast i den egna bostaden, på gatan eller på en idrottsanläggning.

Sett till statistiken från Socialstyrelsen⁸ har fallolyckorna minskat de senaste åren för både riket och i länet. Tydligaste minskningen ses för Jönköping län. Halkning och snubbling är den vanligaste orsaken till fall för samtliga åldersgrupper. Andra vanliga orsaker är fall från trappa eller trappsteg. Det går att se att det flesta olyckorna uppstår under vintermånaderna (december-mars) och det är främst kvinnliga medborgare över 60 år eller äldre som är inblandade.

Vid närmare analys så har fallolyckorna minskat drastiskt i hela riket sedan år 2013. Detta beror dock på bortfall av rapporteringen från både polisen, Transportstyrelsen och sjukvården. Det går alltså att anta att kommunerna fortfarande ligger i nivå med åren innan 2013.

Även för mindre barn är fallolyckor den vanligaste olyckstypen till skador. Cirka 60% av alla tillfällen där barn (0–9 år) sökt vård beror på fall.

Figur 11. Källa: Socialstyrelsen 2023 (PAR X60-X84 samt Y10-Y34 Sävsjö kommun, tre års glidande medelvärde per 100 000 invånare)

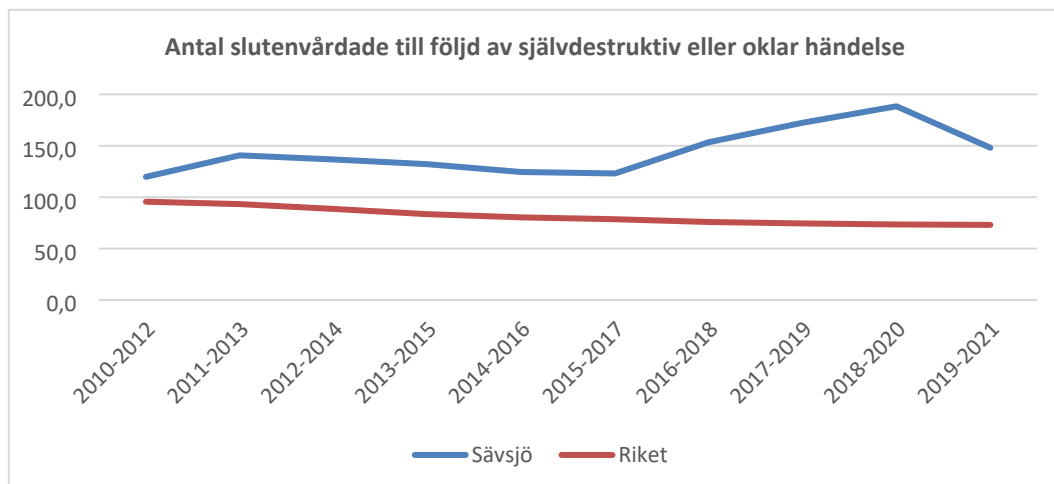
4.8. Suicid och suicidförsök

Under 2020 dog 1 168 personer av säkert fastställda suicid i riket (liknande siffror de senaste åren). Av dessa var 839 män och 323 kvinnor och 6 var barn under 15 år. Ytterligare 273 fall registrerades där det fanns misstanke om suicid men där avsikten inte kunnat styrkas. Sett över flera år så står män för cirka 70% av det totala antalet.⁹

⁸ <http://www.socialstyrelsen.se/statistik/statistikdatabas/yttreorsakertillskadorochforgiftningar>

⁹ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/suicidprevention/statistik-om-suicid/>

Mellan 2009 och 2011 fördubblades andelen slutenvårdade till följd av suicid och försök till suicid i Sävsjö kommun, för att sedan variera ganska mycket mellan 2012 och 2014. Från 2015 har andelen slutenvårdade ökat kraftigt i Sävsjö kommun till att mer än det dubbla än riksgenomsnittet sett till antalet invånare.

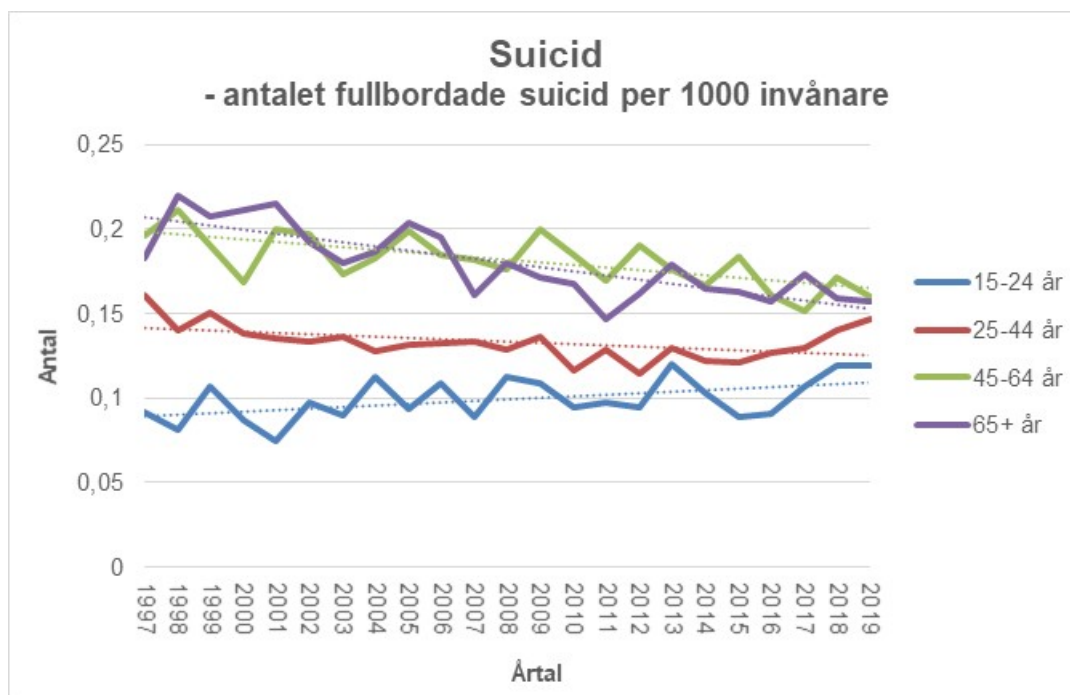

Figur 12. Källa: Socialstyrelsen 2023 (PAR X60-X84 samt Y10-Y34 Sävsjö kommun, tre års glidande medelvärde per 100 000 invånare)

Figur 13. Andel sjukskrivningar i Jönköpings län till följd av psykisk ohälsa. Källa: Försäkringskassan 2023.

Figur 13 visar antalet fullbordade suicid, säkra som osäkra, uppdelat i åldersgrupper. Det går att avläsa att antalet suicid minskar för samtliga åldersgrupper utom gruppen 15-24 år. Där är antalet ungefär samma år efter år, men om man ser till trendlinjen för åldersgruppen så ser man en ökning.

Figur 14. visar säkra och osäkra självmord i riket i olika åldrar för båda könen

Enligt MSB:s undersökning av samhällsekonomiska konsekvenser av fullbordade suicid¹⁰ så uppskattade de år 2014 att kostnaden uppgick till mellan 46–60 miljoner i direkta kostnader (resurser som förbrukas, till exempel kostnad för räddningstjänst, vård eller egendomsskador). Indirekta kostnader (resurser som inte uppstår till följd av förtida dödsfall) i form av produktionsbortfall uppgick till 9 miljarder. Suicid är också den enskilt största olycks kategorin räknat i antalet förlorade levnadsår. Detta beror på att det ofta är unga människor som dör.

Män vårdas något oftare än kvinnor inom den psykiatriska slutenvården, medan det är nästan dubbelt så vanligt att kvinnor tar antidepressiv eller lugnande medicin. Suicidförsök är vanligare bland kvinnor.

Geografiskt sker suicid över hela Sävsjö kommuns område, men de flesta sker kring tätorterna. Det finns även vissa platser där suicid eller suicidförsök sker mer frekvent. Över en tioårsperiod (2009–2019) är det vissa områden som utmärker sig i statistiken. Ett exempel är platser invid de järnvägsspår som passerar genom tätorterna och då främst vid stationsområdena. Ett annat exempel är platser som finns i anslutning till motorväg/större lokala vägar som möjliggör hopp från hög höjd alternativt oskyddade trafikmiljöer. Hamnar, kajer och vattendrag i närhet av tätorter är platser där flera suicidförsök och suicid sker. Statistik tyder generellt på fler registrerade händelser i tätorterna där också befolkningstätheten är större.¹¹

¹⁰ Samhällsekonomiska konsekvenser av fullbordade suicid, Publikationsnummer MSB946

¹¹ Egen insatsstatistik

5. Värdering

Tabell 1 redovisar en jämförelse av statistiken över antal insatser per invånare mellan Sävsjö kommun, Jönköpings län, Riket och kommungrupp. Siffrorna visar ett medelvärde mellan år 2018-2021 per 1000 invånare.

Händelse	Sävsjö	JKP Län	Riket	C7
Antal insatser enligt LSO	15,60	15,59	9,86	12,61
Brand i byggnad	1,31	1,29	1,07	1,51
Brand utomhus	1,63	1,62	1,52	1,95
Trafikolycka	3,70	3,60	1,83	2,72
Olycka farligt ämne	0,81	0,70	0,32	0,49
Naturolycka	0,15	0,18	0,07	0,13
Drunkning	0,05	0,06	0,07	0,08
Nödställd person	2,24	0,99	0,36	0,47
Annan olycka	0,54	0,51	0,23	0,33

Sävsjö C7 Pendlingskommun nära mindre tätort

Kommunen ligger över riket samt sin kommungrupp i flera av händelserna. Den händelse som sticker ut är Nödställd person där ett antal individer orsakade ett flertal larm under dessa år. Det finns en skillnad mellan hur samma typer av händelser värderas olika, med avseende på om räddningstjänsten ska tillkallas till platsen eller ej. Detta är den främsta förklaringen varför det skiljer sig från riket och kommungrupperna. Hela Jönköpings län värderar händelser på samma sätt vilket syn i tabellen.

Bedömningen är då att skyddet i kommunen, för de risker som orsakar flest olyckor till stora delar både är tillfredsställande och likvärdigt i relation till andra jämförbara kommuner, riket, länet samt inom olika delar i kommunen. I stort bedrivs både ett välfungerande förebyggande arbete och de räddningsinsatser som genomförs är i huvudsak både inom godtagbar tid och genomförs på ett effektivt sätt. Ständiga förbättringar inom både den olycksförebyggande- och skadeavhjälpande verksamheten behöver dock ske på grund av att riskbilden ständigt förändras.

6. Mål

6.1. Nationella målen

Den övergripande målsättningen med *Lag (2003:778) om skydd mot olyckor* är uppdelad i tre delar.

1 kap 1 och 3 §§ LSO

1 § Bestämmelserna i denna lag syftar till att i hela landet bereda människors liv och hälsa samt egendom och miljö ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor

3 § Räddningstjänsten skall planeras och organiseras så att räddningsinsatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt.

3 a § Förebyggande verksamhet som staten och kommunerna ansvarar för enligt denna lag ska planeras och organiseras så att den effektivt bidrar till att förebygga bränder och andra olyckor samt förhindra eller begränsa skador till följd av bränder och andra olyckor. Särskild vikt ska läggas vid att förhindra människors död och andra allvarliga skador.

Kommunens styrmodell

Sävsjö kommun arbetar efter en styrmodell som består av kvalitetsstyrning, målstyrning och ekonomistyrning. Tillsammans med intern kontroll utgör det grunden för att styra, leda, planera och följa upp räddningstjänstens verksamheter.

Genom att planera, följa upp och analysera samt åtgärda avvikelser bildar detta en styrmodell som ger förutsättningar till att övergripande, långsiktig hållbar utveckling sker samtidigt som kvalitén i verksamheten följer upp och förbättras.

Kvaliten i räddningstjänstens verksamheter analyseras löpande och sammanställs årligen i en kvalitetsrapport. Utifrån denna analys och förändringar i riskbild sätts mål inför kommande år där kvaliteten behöver förbättras.

Övergripande mål för olyckor och brandsäkerhetsarbetet

Det ska vara tryggt att vistas i publika lokaler, allmänna byggnader, arbetsplatser och i bostäder. I händelse av en brand ska personer hinna ta sig till en säker miljö. Den enskilde (individer, verksamheter och fastighetsägare) ska ha kunskap och förmåga att ta ansvar för sitt brandskydd.

Strategier för att uppnå en god brandsäkerhet i kommunen:

- att tillsyn genomförs enligt *Lag (2003:778) om skydd mot olyckor* för att säkerställa ett skäligt brandskydd
- att den enskilde (individ, verksamhet, fastighetsägare) har god kunskap om och själv tar ansvar för sin egen brandsäkerhet
- att aktivt delta och stötta enskilda och övriga förvaltningar i plan- och byggprocessen så att brandskyddet i nya och ombyggda byggnader får ett brandskydd utifrån gällande lagstiftning

Kvalitetsfaktorer som analyseras och följs upp löpande kopplade till ovanstående mål:

- **Tillsyn och tillstånd av verksamheter och fastigheter**
Tillsyn och kontroller ska utföras i syfte att uppnå ett skäligt brandskydd enligt LSO och att säker hantering av brandfarliga och explosiva ämnen sker enligt LBE
- **Kunskap hos medborgare och företag inom Sävsjö kommun**
Utbildning och information inom brandskydd
- **Samverkan**
Samverkan med förvaltningar och samverkande organisationer i kommunen och i länet
- **Bemanning med rätt kompetens**
Rätt person på rätt plats – antal sökande per utlyst tjänst

Övergripande mål för operativa insatser

I Sävsjö kommun ska den enskilde få hjälp från räddningstjänsten, vid olyckor och andra nödlägen, inom i snitt nio minuter. Hjälpen består dels av en första insats med en eller flera personer, dels en styrkeuppbyggnad med ytterligare enheter för möjligheten att kunna klara av en effektiv insats vid aktuell olycka.

Strategier för att uppnå effektiva operativa insatser i kommunen:

- att samhällets insatser kompletterar den enskildes förmåga
- samverkan mellan olika hjälpinstanser
- snabbhet i larmkedjan och snabb respons
- att tillräckliga räddningstjänstresurser finns
- förmågan att följa händelser i samverkan med andra organisationer

Kvalitetsfaktorer som analyseras och följs upp löpande kopplade till ovanstående mål:

- **Responstid**
Genomsnittlig responstid för hela kommunen samt de olika kommundelarna
- **Samverkan**
Samverkan med förvaltningar och samverkande organisationer i kommunen och i Sydöstra Sverige.

- **Bemanning med rätt kompetens**

Lägsta nivå på grundbemanning i operativ verksamhet, kompetenskrav, beredskapsnedsättning

- **Budgetföljsamhet**

Budgetuppföljning samt kontroll av följsamhet av avtal.

7. Förebyggande – förmåga och verksamhet

Räddningstjänsten har helhetssynen och samordningsansvaret för flertalet områden inom Lagen om skydd mot olyckor (LSO). En god förebyggande verksamhet kan uppnås på ett flertal sätt: Tillsyn enligt LSO och Lagen om brandfarliga och explosiva varor (LBE), hanteringstillstånd för LBE, info och rådgivning, utbildningar, samverkan med andra organisationer samt rengöring och brandskyddskontroll. Hela organisationen bidrar på olika sätt till det olycksförebyggande arbetet där kompetens i form av brandingenjörer, byggnadsingenjör, brandmästare, brandmän, säkerhetssamordnare och kommunikatör finns.

Omfattande, komplexa och/eller känsliga tillsynsärenden handläggs av två tjänstemän för att säkerställa rätt bedömningar och kvalitet. Samverkan kring den förebyggande verksamheten sker också mellan kommunerna i Jönköpings län (RäddSam-F).

Räddningstjänsten har dessutom kompetens att utföra olycksundersökningar. Rutin för olycksundersökningar finns inom RäddSam F och undersökningarna genomförs också i samverkan inom RäddSam F.

Av vem och hur myndighetsbeslut fattas på delegation från kommunstyrelsen och redovisas i gällande delegationsbestämmelser för Sävsjö kommun.

7.1. Tillsyn

Brandförebyggande verksamheten syftar till att säkerställa ett skäligt brandskydd för den enskilde och för företag samt att hantering av brandfarliga och explosiva ämnen enligt Lag (2010:1011) hanteras säkert.

MSB har tagit fram en ny föreskrift (MSBFS 2921:8) om hur kommunen ska planera och utföra sin tillsyn enligt lagen om skydd mot olyckor. Räddningstjänsten utgår ifrån denna föreskrift när tillsynsverksamheten planeras. Detta kommer även att generera ändringar i kommande tillsynsplaner. MSB kommer enligt föreskriften bland annat att reglera:

- Vad kommunen ska redogöra för i sin planering av tillsynsverksamheten.
- För vilka objekt som kommunen ska bedöma behovet av tillsyn.
- Vad som ska kontrolleras vid en tillsyn.
- Att uppföljning sker av att förelagda åtgärder.
- Samråd med andra myndigheter vid beslut om att förelägga om åtgärder vid vissa typer av byggnader.

Lag om skydd mot olyckor 2 kap. 2 §

Tillsyn av 2 kap. 2 § görs över byggnader och anläggningar för att säkerställa ett skäligt brandskydd. Tillsynen utgörs i huvudsak av kontroll av det samlade brandskyddet som finns på enskilda verksamheter, byggnader eller anläggningar. Vid kontroll av brandskydd beaktas verksamhetens tekniska och organisatoriska brandskydd, samt verksamhetens systematiska arbete med brandskydd. Bedömning görs huruvida det samlade brandskyddet är skäligt eller inte.

Tillsynen kan även utgöras av kontroll av vissa delar av brandskyddet på grupper av verksamheter, byggnader eller anläggningar, så kallade tematillsyner.

Varje år antas en tillsynsplan enligt både LSO och LBE av Kommunstyrelsen där den planerade tillsynsverksamheten beslutas. Tillsyn görs sedan löpande under året.

Tillsyn kan även utföras på förekommen anledning:

- Tillsyn på föreningslokaler som uppbär kommunalt bidrag
- Tillsyn på verksamheter i samband med ansökan om alkohol- och polistillstånd
- Tillsyn vid ny eller ändrad verksamhet
- Tillsyn vid kännedom eller misstanke om brister i brandskyddet.

Faktorer som styr urvalet av planerad tillsyn

- Stor risk för, eller stora konsekvenser vid brand.
- Verksamheter vars brandskydd till stor del bygger på personalens kunskap och inarbetade rutiner.
- Erfarenheter från utförda brandutredningar.
- Erfarenheter från tidigare tillsyner (med avseende på såväl grupper av byggnader, anläggningar eller verksamheter som enskilda byggnader, anläggningar eller verksamheter).
- Väsentliga eller ofta förekommande förändringar som påverkar brandskyddet.
- Ansökan om alkoholtillstånd.
- Brister i brandskyddet eller i säkerheten vid hantering av brandfarliga och explosiva varor.

Lag om skydd mot olyckor 2 kap. 4 §

Tillsyn av 2 kap. 4 § görs på de anläggningar där verksamheten innebär fara för att en olycka ska orsaka allvarliga skador på människor eller miljö. Länsstyrelsen beslutar efter samråd med kommunen vilka anläggningar som omfattas av dessa skyldigheter. Tillsynen

utförs genom granskning och bedömning av anläggningens riskanalyser samt besök på plats och kan samordnas med andra berörda myndigheters tillsyn samt i samband med tillsyn över 2 kap. 2 §.

7.2. Stöd till den enskilde

Utbildning, information och rådgivning är ett led i att förhindra och begränsa konsekvenserna av olyckor.

Räddningstjänsten bedriver, i samverkan med andra organisationer, utbildning av kommuninvånare, företag och organisationer.

Utbildningsverksamheten prioriteras särskilt för elever inom skolan, personal inom vården samt för riskgrupper vilket innefattas av äldre och människor med funktionsnedsättning.

För spridning av brandskyddsinformation används kanaler utifrån riskbild och vilken målgrupp som vill nås. I samband med tillsyn i flerfamiljshus informeras de boende via hembesök av räddningstjänstens personal. Särskild vikt läggs vid att informera om betydelsen av en fungerande brandvarnare och ett korrekt beteende vid brand.

Räddningstjänsten bedriver brandteknisk rådgivning till individer, verksamheter och fastighetsägare. Vid efterfrågan och på eget initiativ utbildar och informerar räddningstjänsten olika målgrupper i samhället.

7.3. Rengöring och brandskyddskontroll

För att uppnå en god säkerhet mot eldstadsrelaterade bränder krävs både rengöring och brandskyddskontroller.

Särskild vikt läggs vid att nyinstallation av rökkanal och eldstad ska utföras på ett korrekt sätt. Dessa ärenden handläggs inom ramen för byggprocessen enligt *Plan- och bygglag (2010:900)*.

7.4. Övriga förebyggande åtgärder

Räddningstjänsten arbetar även aktivt inom andra områden för att Sävsjö kommun t.ex. riskbaserat arbete. Vi har även en relativt omfattande hantering av remisser från andra förvaltningar och myndigheter.

Riskhänsyn i plan- och byggprocessen

Brandskydd vid ny- och ombyggnation hanteras i byggprocessen enligt *Plan- och bygglag (2010:900)*. Räddningstjänsten stöttar myndighetsförvaltning med expertis i plan- och byggprocessen, genom att svara på remisser och aktivt delta vid möten och samråd i processens olika skeden. När räddningstjänsten bedömer ärenden som särskilt komplexa, avseende brandskyddet eller andra risker, medverkar räddningstjänsten genom hela processen till dess att anläggningar eller byggnader tas i bruk. Räddningstjänsten

medverkar dessutom med brandteknisk rådgivning till byggherren och övriga i byggprojektet.

Räddningstjänsten yttrar sig även i remisser och bevakar frågor rörande skydd mot olyckor från Polismyndigheten, socialförvaltningen (serveringstillstånd) och Länsstyrelsen.

Lag om brandfarliga och explosiva varor

Tillsyn utgörs i huvudsak genom kontroll av hantering av brandfarliga och explosiva varor på enskilda verksamheter. Verksamhetens systematiska säkerhetsarbete beaktas vid kontroll av hanteringen och att krav och villkor ställda i lag, förordning, föreskrifter och tillstånd uppfylls. Tillsynen kan även utgöras av kontroll av vissa delar av hanteringen på grupper av hanteringsställen, så kallade tematillsyner.

Planerad tillsyn görs i första hand i samband med tillsyn av 2 kap. 2 § lag om skydd mot olyckor. Särskild tillsyn enligt *Lag om brandfarliga och explosiva varor (2010:1011)* kan även utföras på förekommen anledning.

Tillståndsprövning Lag om brandfarliga och explosiva varor

Räddningstjänsten prövar ansökningar kring hantering av brandfarliga och explosiva varor för att säkerställa god säkerhet vid hanteringen. Ansökningarna prövas utifrån de lokala förutsättningarna och kraven i *Lag om brandfarliga och explosiva varor (2010:1011)* och tillämplig förordning, föreskrifter och allmänna råd.

Riskbaserat arbete

I vissa fall finns uppenbara, och i närtid möjliga, risker som kan utvecklas till olyckor och bränder. Exempel på det är serier av anlagda bränder och extrema torrperioder med hög brandrisk. Arbetet mot anlagd brand sker på räddningstjänsten i samverkan med Polismyndigheten och andra intressenter och ska försöka hanteras genom direkta åtgärder. Arbetet bedrivs problemorienterat utifrån aktuell risk.

Vid långvarig torka kan eldningsförbud utfärdas. Beslut om eldningsförbud enligt FSO 2 kap. 7§ fattas av räddningschefen enligt delegationsordning.

Olycksutredning

Brand- och olycksutredningar ska vara ett underlag för såväl planeringen av kommunens förebyggande arbete som för planeringen av räddningsinsatser. I stort kan utredningarna delas in i tre huvudbeståndsdelar: orsaksutredning, förloppsutredning och insatsutvärdering. Utredningar sker i tre nivåer beroende på hur allvarlig olyckan varit. Resultaten av utredningarna kommuniceras som statistik och i vissa fall som rapporter. Utredningarna utgör del av underlag för uppföljning och utvärdering av handlingsprogram och andra styrdokument.

8. Räddningstjänst – förmåga och verksamhet

Detta avsnitt beskriver den operativa verksamheten på Sävsjö kommun. Här finns bland annat information kring räddningsinsatser, resurser, responstider, ledningssystem samt hur verksamheten fungerar under höjd beredskap.

8.1. Övergripande

Räddningstjänsten i Sävsjö kommun larmas årligen till cirka 250 larm där misstanke om att räddningstjänst enligt *Lag (2003:778) om skydd mot olyckor* föreligger. Avtal finns med grannkommuner och flertal myndigheter om räddningstjänstssamverkan.

Av larmen var cirka 50 och andra nödlägen som till exempel hjärtstopp, sjukvårdslarm och brådskade assistans till hemtjänsten enligt olika samarbetsavtal. Räddningstjänstens resurser utgör även grunden för den infrastruktur som behövs för att hantera olika typer av kriser i kommunerna. Dessutom används resurserna för fler akuta uppdrag utan att ansvaret från andra myndigheter övertas.

Stora olyckor kräver ökad förmåga till samverkan och ledning av räddningsinsatser. Dessa olyckor belastar också kommunen i sin helhet och kräver samverkan med många myndigheter och organisationer.

Förmågan till räddningsinsats beskrivs ur följande tre aspekter:

- Yttäckning – hur snabbt drabbade kan få hjälp.
- Insatsförmåga – vad de drabbade kan få för hjälp.
- Styrkeuppbyggnad – hur snabbt resurser kan tillskapas för större olyckor.

Räddningstjänsten ska ha sådan yttäckning att det inom rimlig tid är möjligt att nå bebodda samhällen med räddningsinsats. Räddningstjänstens insatsförmåga och yttäckning utgör sedan många år tillbaka i vissa fall förutsättningar för beviljade bygglov. Detta innebär att insatsförmågan inte kan ändras utan att konsekvenserna för befintlig bebyggelse analyseras.

Tillgång till egna resurser

Sävsjö kommun utgår från räddningsstyrkorna ifrån 2 brandstationer. Räddningsstyrkor i kommunen får minska bemanningen då ordinarie beredskap inte kan upprätthållas. I dessa fall ska räddningschefen eller i dennes ställe, vakthavande räddningschef (VRC), göra en riskbedömning och besluta om behov av kompensation i form av förändrade larmplaner eller annan åtgärd för att tillgodose likvärdigt skydd och möjliggöra effektiva insatser. I de fall bemanning av räddningsstyrka understiger 1+4 kan inte livräddande insats genomföras med hjälp av rökdykare. I dessa fall ska förstärkning larmas från annan räddningsstyrka vid larm gällande bränder eller misstanke om brand i byggnad.

All beredskapsnedsättning skall dokumenteras och redovisas i fördjupade kvalitetsrapporter.

I de fall befälskompetens, lägst räddningsledare A, inte kan upprätthållas vid en räddningsstyrka ska en arbetsledare utses som leder och fördelar arbetsuppgifter samt ansvarar för arbetsmiljöuppgifter. Räddningsledare kan i dessa fall vara ledningsbefäl på ledningscentralen alternativt insatsledare.

Deltidspersonal ska kunna påbörja utryckning från respektive brandstation inom sex minuter. I samband med övning eller andra uppdrag ska utryckning kunna påbörjas snarast.

Regional insatsledare (RIL) och insatsledare (IL) i en beredskap ska vara omedelbart anträffbar på kommunikationsmedel samt snarast kunna påbörja utryckning. VRC omedelbart anträffbar och inställa sig på ledningscentral inom 60 minuter.

Tabell 2, antal ledningspersoner och räddningsstyrkor i jour/beredskap

Uppgift	Benämning	Resurser	Antal i jour eller beredskap
Systemledning; RSB	Räddningschef	RCH	Tillgänglig
	Vakthavande räddningschef	VRC	1
	Vakthavande Befäl	VB	1
	Ledningsbefäl	LB	1
Insatsledning	Regional Insatsledare	RIL	1
	Insatsledare	IL	1
Räddningsstyrkor	Sävsjö	SL + 4 bm	5 var tredje vecka
	Stockaryd/ Vrigstad	SL + 4 bm	5 var tredje vecka
Bemannning			15

Genom avtal med andra kommuner samt statliga myndigheter utgör styrkor från Sävsjö kommun en resurs även i andra kommuner. Dessa larm tillåts sätta ned beredskapen i kommunerna. Målsättningen för tätorter med brandstation vid ett andralarm är att en räddningsinsats ska kunna påbörjas inom 20 minuter.

Organisationen är dimensionerad för ett samtidigt larm inom respektive insatsområde, då insatsen inte kräver samverkan med flera styrkor. Sävsjö kommun klarar självständig livräddande insats samt förstärker övriga släckområden.

Kompetens

Räddningstjänstens befäl och brandmän måste ha en viss lägsta kompetens. Tillfälliga beslut om avsteg från kompetenskraven kan fattas av räddningschefen. Kompetensen ska vidmakthållas genom övningsverksamhet. Övningsverksamheten planeras utifrån gemensamma mål inom RäddSam F.

Räddningstjänsten ska ha kompetens att utföra olycksundersökningar. Olycksundersökningar genomförs i samverkan inom RäddSam F. Rutin för olycksundersökningar finns inom RäddSam F.

Kompetens hos respektive befattning

Räddningschefen: Brandingenjörsexamen enligt högskoleförordningen (1993:100) och MSB påbyggnadsutbildning i räddningstjänst för brandingenjörer alternativt examen från Statens brandnämnds brandingenjörsutbildning

Biträdande räddningschefen: Brandingenjörsexamen likt räddningschef

Brandbefäl i befattning som Regional insatsledare: Räddningsledning B alternativt Ledningskurs 2 för RIL alternativt Brandingenjörsexamen enligt ovan

Brandbefäl i insatsledartjänst: Räddningsledning B alternativt Ledningskurs 2 för IL alternativt Brandingenjörsexamen enligt ovan

Vakthavande befäl: Räddningsledning B alternativt Ledningskurs 3 för Vakthavande befäl alternativt Brandingenjörsexamen enligt ovan

Ledningsbefäl: Räddningsledare A alternativt Ledningskurs 1 för styrkeledare alternativt Ledningskurs 3 för Larm och ledningsbefäl

Lagansvariga brandbefäl och brandförman heltid: Räddningsledare A alternativt Ledningskurs 1 för Styrkeledare

Brandförman deltid: Räddningsledare A alternativt Ledningskurs 1 för Styrkeledare alternativt Ledningskurs 1 för Gruppledare

Brandman heltid: Grundutbildning räddningsman i beredskap (GRiB) alt. utbildning i skydd mot olyckor (SMO) vid Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Brandman deltid: Grundutbildning räddningsman i beredskap (GRiB)

Tillgång till resurser i samarbete med andra kommuner och aktörer

Sävsjö kommunens räddningstjänst är organiserad för att klara ett par samtidigt räddningsinsatser i kommunen samt för att klara omfattande insatser genom samverkan

med andra räddningstjänster. Inom Jönköpings län finns en väl utbyggd samverkan mellan räddningstjänsterna som bygger på civilrättsliga avtal mellan länets kommuner. Inom RäddSam F finns tillgång till gemensamt ledningsfordon för ledningsstöd.

Ett samarbetsavtal avseende övergripande ledning och ledningscentral för ledning av kommunal räddningstjänst finns upprättat mellan Räddningstjänsterna i Jönköpings län, Ydre kommun i Östergötlands län, Vimmerby, Hultsfred och Västervik i Kalmar län samt räddningstjänsterna i Kronoberg och Blekinge län.

Samarbetet benämns RSB (Räddningstjänstsamverkan i Småland och Blekinge län).

Avtalet om övergripande ledning av kommunal räddningstjänst innebär att samtliga brandbefäl kan utses att vara räddningsledare i alla kommuner ingående inom RSB. Vidare regleras i avtalet ram, kompetens och befogenheter på de ingående ledningsenheterna.

Avtalet om räddningsresurser beskriver målsättningar för räddningstjänstens operativa enheter. Avtal finns också om snabb insats från närmaste räddningsstyrka oavsett kommungräns.

Sammanställning av gällande avtal finns i bilaga A.

Myndigheter och organisationer i Jönköpings län och i har behov av samverkan för att kunna utföra sitt uppdrag för medborgarna vid kriser och olyckor. Denna samverkan sker genom F-samverkan. I F-samverkan ingår samtliga kommuner, Regionen Jönköpings län, Polismyndigheten, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Försvarsmakten och SOS Alarm AB.

Arbetet organiseras av en styrgrupp. Inom F-samverkan finns permanenta och tillfälliga arbetsgrupper. Alla organisationer har en vakthavandefunktion. Kommunerna representeras i detta sammanhang av vakthavande räddningschef i beredskap (VRC) inom RSB.

Räddningstjänsterna i Östergötland, Kalmar, Kronoberg, Blekinge och Jönköpings län har ingått i ett samarbete som benämns Räddningsregion Sydöstra Sverige, RSöS. Inom RSöS finns en beredskapsfunktion för inriktning och prioritering (IPF) av resurser mellan de ingående länen samt gentemot övriga delar av Sverige.

De fem länen ingår i ett samarbete runt förstärkningsresurser i södra Sverige tillsammans med Skåne, Västra Götalands län, Stockholmsregionen samt Bergslagen.

Sävsjö kommun har avtal med larmcentral angående utalarmering av räddningsstyrkor. Efter mottagande av inkommande 112-samtal eller automatiskt brandlarm verkställer larmcentralen ett förberedande larm. Vid ett förberedande larm larmas personalen till närmaste enhet som då kan förbereda sig för uttryckning. Under pågående intervju med den drabbade väljer larmoperatören vilken nivå på larmplan som ska gälla och verkställer utalarmering av de enheter som behövs.

Räddningstjänsten använder tjänsten Dynamisk Resurs Hantering, DRH från SOS Alarm för att säkerställa att snabbaste resurser larmas ut utifrån förmåga, tillgänglighet och geografisk position.

Vid avbrott eller störningar i alarmeringsfunktionen ska larmning till 112 kunna ske från båda brandstationer i kommunerna.

Utgående alarmering till respektive brandstation ska ske på två av varandra oberoende vägar, IP och radio. Vid störningar i elförsörjningen ska batteribackup finnas för att säkerställa alarmering och reservkraft för uthållighet vid långvariga strömbortfall. Larmmöjlighet av räddningsstyrka ska finnas från respektive brandstation. Vid omfattande störningar i mobil och fast telefoni ska berörda brandstationer vid behov bemannas för larmmöjlighet. Mottagning av automatiska brandlarm sker till larmcentral.

Räddningstjänsten har tillgång till radiosystemet Rakel för kommunikation och utalarmering samt även skadeplats samband i eget analogt nät.

Brandvattenförsörjning

I Program för trygghet och säkerhet, antaget av kommunfullmäktige, regleras ansvarsfördelning mellan Njudungs energi och Sävsjö kommun avseende vatten för brandsläckning och sprinkler.

Njudungs energi ansvarar för att vatten för brandsläckning finns tillgängligt i brandpostsystem, branddammar och pumpplatser. I kommunerna tillämpas det så kallade alternativsystemet för brandvattenförsörjning vilket innebär att brandpostsystemet kan glesas ut i vissa områden samtidigt som räddningstjänsten har tillgång till bemannade tankbilar.

Kommunen tillhandahåller vatten för effektiv brandsläckning med räddningstjänstens utrustning samt vatten för sprinkleranläggningar där förutsättningar finns. Grundnivån utgörs av publikationen *P114 Distribution av dricksvatten* utgiven av Svenskt vatten.

I detta program anges också de avvikelser från P114 som ska gälla i kommunen.

Det finns i huvudsak tre olika system i Sävsjö kommun för försörjning av vatten för brandsläckning enligt tabell 4:

Tabell 4:

Anordning	Tekniska kontorets ansvar	Räddningstjänstens ansvar
Brandposter	Brandposter placeras med normalt 150 meters inbördes avstånd	Slangutläggning från brandpost till räddningsenhet vid brandplatsen
Brandposter enligt alternativsystem	Glest utplacerade brandposter med god kapacitet	Transport av vatten med hjälp av räddningstjänstens vattenenheter (tankbilar) från brandpost till brandplats
Vatten från branddammar och pumplatser	Anordnande och underhåll av kommunen ägda branddammar och uppställningsplatser för pumpar	Transport av vatten sker med motorspruta och slangsystem upp till 600 meter alternativt med hjälp av tankbilar (vattenenheter) i skytteltrafik

Brandposter

För försörjning med vatten för brandsläckning ska det finnas tillräckligt antal vattenreservoarer samt brandposter anslutna till vattenledningsnätet enligt av Njudungs energi upprättad och ajourhållen kartdatabas. Områden med alternativsystem enligt nedan ska anges i ajourhållen kartdatabas. Tryckstegringspumpar är försedda med reservkraft när de försörjer enskilda tätorter eller stor mängd abonnenter inom större tätort om tillräcklig reservoarvolym saknas.

Vatten från branddammar och vattentag

I de fall tillräcklig mängd vatten för brandsläckning inte kan fås med hjälp av brandposter ska branddammar eller vattentag anordnas. Utformning av dessa sker i samråd med räddningstjänsten. Ansvaret att anordna branddammar ligger på fastighetsägare eller kommunen och bestäms i det enskilda fallet.

Räddningstjänsten ska klara att distribuera vatten från vattentag till brandplats på avstånd upp till 600 meter.

Ansvarsfördelning

För att klara vattenförsörjning för brandsläckning enligt ovan har VA- ansvarig inom kommunerna och räddningstjänstförbundet följande ansvar:

Kommunernas VA-ansvarig ska:

- anlägga och underhålla anordningar för försörjning av vatten för räddningstjänsten,
- ajourhålla kartdatabaser för brandposter, område för alternativsystem och branddammar,

- ansvara för säkerheten i och omkring av kommunerna ägda branddammar, uppställningsplatser för pumpar samt andra anordningar för brandvattenförsörjning,
- ansvara för att brandposter och vattentag är tydligt utmärkta,
- se till att räddningstjänsten underrättas om planerade och akuta förändringar på brandpostnätet och övrig brandvattenförsörjning.

Räddningstjänsten ska:

- förfoga över vatteneheter och slangutläggare, enligt larmplan,
- förfoga över motorsprutor och slangutläggare samt inventera pumpplatser, för vattenförsörjning från öppet vattentag,
- meddela kommunernas ansvariga för Va-nätet vid större vattenuttag,
- inventera pumpplatser inom kommunerna, genomföra årlig kontroll och tömning av alla brandposter enligt avtal.

Tid från att larmet inkommer till 112 till att första kommunala räddningsresurs når olika delar av kommunerna, inklusive larmhanteringen

Tabell 7 anger mediantider från inkommande samtal till 112 till framkomst. En minut är inräknad i larmhantering på samtliga tider. Följande servicegrad, avseende bemanning, upprätthålls för räddningsinsats i Sävsjö kommun. När första FIP alternativt räddningsenhet ankommer skadeplatsen finns förmåga till skadeplatsnära ledning. I figur 15 visas responstid för första resurs (i de flesta fall FIP).

Tabell 7:

Tätort	Nivå 1 Förstahandsperson (min)	Nivå 5 (min)	Nivå 5 + HE (byggnader med över 11 meters brösthöjd)	Nivå 10 (min)	Nivå 20 (min)	Nivå 30 (min)
Sävsjö	6	9	-	18	26	26
Stockaryd	6	9	-	18	27	30
Vrigstad	6	12	-	16	27	30

Rörvik	10	13	-	19	25	30
---------------	-----------	-----------	----------	-----------	-----------	-----------

Referens: Skyddsanalys HRF samt Att beställa och utforma räddningsinsatser, SRV 2013

Varning och information till allmänheten

Rutiner finns för information till allmänheten i samband med olyckor. Räddningsledaren har rätt att begära sändning av varningsmeddelande, ett VMA. Systemet består av meddelande i radio och tv samt en server som uppdaterar Internet och appar. Varningsmeddelande kan kompletteras med utomhussignal/utomhusvarning. Exempel på olyckor där allmänheten kan behöva varnas och informeras är vid:

- utsläpp av giftiga eller brännbara kondenserade gaser
- spridning av giftiga gaser från bränder
- utsläpp av radioaktiva ämnen
- dammbrott och översvämningar
- ras och skred
- skogsbränder

Signalen ”Viktigt meddelande” (VMA) kan med hjälp av systemet för utomhusvarning ges inom Sävsjö. Räddningsledare kan utlösa signalen från SOS Alarm samt från ledningsplats på brandstationen i Sävsjö. Räddningstjänsten svarar för drift och underhåll av varningssystemet. Rutin för VMA finns hos räddningstjänsten.

Information om signalen VMA finns på kommunen webbplats. Information om VMA kan även ges vid andra tillfällen så som utbildningar, informationsträffar eller liknande, då räddningstjänsten är ute.

Genom VMA-systemet kan också varning ske via sms till telefoner inom ett riskområde.

8.2. Beskrivning per olyckstyp

I kommunens övergripande mål och strategier för skydd mot olyckor anges på ett övergripande sätt vilken förmåga som ska upprätthållas. Räddningsstyrkan ska upprätthålla en förmåga som består av täckning och insatsförmåga. Med täckning avses den tid inom vilken räddningstjänstens enheter kan nå olika delar av kommunen. Insatsförmågan utgörs av enheternas samlade förmåga.

Räddningsstyrkorna är indelade i enheter. Dessa finns placerade på de två brandstationerna. Nedan följer en övergripande beskrivning av respektive enhets förmåga.

Förstainsatsperson (FIP)

Styrkeledaren, som är gruppens befäl, förfogar över ett eget fordon i bostaden och på sin arbetsplats. Detta gör att denne snabbt kan komma till platsen. Dels kan en livräddande eller skadeavhjälpanande insats påbörjas, dels hinner styrkeledaren bilda sig en uppfattning om olyckan innan räddningsstyrkan anländer. FIP-enhet kan även bemannas av brandmän för att uppnå snabb förstainsats.

Räddningsenhet

Utgörs av en släckbil med fyra personers bemanning och finns på alla båda kommunens brandstationer. Dessa enheter klarar grundläggande livräddning och skadebegränsning vid de flesta olyckor. På vissa stationer följer styrkeledaren med räddningsenheten till platsen. Räddningsenheten har förmåga till livräddning med stege upp till 11 meters höjd.

Höjdenhet

I kommunen finns ingen egen höjdenhet. I kommunen larmas det via samverkan från andra kommuner.

Vattenenhet

Vatten för brandsläckning finns dels i räddningsenheter, dels i brandpostsystemet. Utöver detta finns en vattenenhet i Sävsjö som rymmer 7 500 liter vatten.

Ledningsenhet

För att leda räddningsinsatser finns tre skadeplatsnära ledningsenheter: styrkeledare, insatsledare och regional insatsledare. I den gemensamma övergripande ledningen för RSB finns ledningsbefäl, vakthavande befäl samt vakthavande räddningschef. Beroende på olyckans art används olika antal ledningsenheter för att leda insatser och svara för övergripande ledning. Vid behov av såväl utökad skadeplatsnära ledning som utökad övergripande ledning finns i Jönköpings län tillgång till ytterligare två regionala insatsledare och sex insatsledare.

Specialenhet

I förbundet finns ett antal olika specialenheter. Exempel på specialenheter är båtenheten, ytlivräddningsenheten, räddningsfrånkoppling, terränghjulingsenheten ATV och översvämningssbarriärer etc.

Samtidig förmåga till samtliga enheter finns inte inom kommunen utan löses genom samverkan inom länet (RäddSam F).

Insatsförmåga vid olika händelser

Olika händelser kräver en samlad insats som består av flera enheter. Tabellerna 8–17 som följer beskrivs exempel på vilken operativ insatsförmåga som förstainsatsperson (FIP), en, två, tre, respektive fyra räddningsenheter samt specialenheter kan uppnå.

Tabell 8 brand i byggnad

Antal enheter	Namn på enhet	Förmåga
FIP	Förstainsatsperson	Inledande begränsande insats
1	Ledningsenhet En räddningsenhet Höjdenhet	Invändig livräddning i bostäder med hjälp av rökdykning, alternativt utvändig livräddning med stegutrustning. Begränsning och släckning av mindre bränder.
2	Ledningsenheter Två räddningsenheter Höjdenhet Vattenenhet	Samtidig in- och utvändig livräddning vid bränder. Begränsning och släckning av normala bostadsbränder.
3	Ledningsenheter Tre räddningsenheter Höjdenhet Vattenenhet	Brandsläckning vid omfattande bränder i bostäder och mindre bränder i stora objekt.
4	Ledningsenheter Fyra räddningsenheter Höjdenheter Vattenenheter Slangutläggare	Brandsläckning vid omfattande bränder i stora objekt.

Tabell 9 brand utomhus

Antal enheter	Namn på enhet	Förmåga
FIP	Förstainsatsperson	Inledande begränsande insats
1	Ledningsenhet En räddningsenhet Vattenenhet	Begränsning och släckning av mindre bränder i fordon, gräsbränder samt mindre tillbud i skog och mark
2	Ledningsenheter Två räddningsenheter Vattenenheter Skumenheter	Begränsning och släckning av skogsbränder i skog och mark vid brandriskvärde 1-3. Brand i stora fordon samt tankfordon med brandfarlig vara
3	Ledningsenheter Tre räddningsenheter Vattenenheter Skogsbrandsenheter Slangutläggare Terrängmotorcyklar Regionalt skogsbrandsflyg för bevakning	Begränsning och släckning av skogsbränder i skog och mark vid brandriskvärde 4.
4	Ledningsenheter Fyra räddningsenheter Vattenenheter Skogsbrandsenheter Slangutläggare Terrängmotorcyklar	Begränsning och släckning av skogsbränder i skog och mark vid extrema brandriskvärde.

	Regionalt skogsbrandsflyg för bevakning Nationella flygburna resurser för brandbekämpning Nationella förstärkningsresurser för skogsbrand	
--	---	--

Tabell 10 trafikolycka

Antal enheter	Namn på enhet	Förmåga
FIP	Förstainsatsperson	Livsuppehållande åtgärder
1	Ledningsenhet En räddningsenhet Losstagningsenhet	Prehospitalt omhändertagande

2	Ledningsenhet Två räddningsenheter Losstagningsenhet	Losstagnning av fastklämda personer
3	Ledningsenheter Tre räddningsenheter Losstagningsenhet Tung räddningsenhet	Räddningsinsats vid bussolyckor
4	Ledningsenheter Fyra räddningsenheter Losstagningsenhet Tung räddningsenhet Uppsamlingsplats för skadade	Insats vid stora olyckor

Tabell 11 räddning på hög höjd

Antal enheter	Namn på enhet	Förmåga
FIP	Förstainsatsperson	Initial riskbedömning, varning
1	Ledningsenhet En räddningsenhet Höjdenhet	Livräddning vid brand i byggnad Arbete på tak
2	Ledningsenheter Två räddningsenheter Rappelleringsenhet	Räddning på hög höjd vid olyckor i master, vindkraftverk och höga höjder

Tabell 12 olycka med farliga ämnen

Antal enheter	Namn på enhet	Förmåga
FIP	Förstainsatsperson	Initial riskbedömning, varning
1	Ledningsenhet En räddningsenhet	Livräddning samt inledande skadebegränsande insats
2	Ledningsenheter Två räddningsenheter	Skadebegränsande insats

	Kemdykarenhet Kem och miljöräddningsenhet Länsenheter Båtenheter	
3	Ledningsenheter Tre räddningsenheter Kemdykarenheter Kem och miljöräddningsenheter Länsenheter Båtenheter	Skadebegränsande insats i farlig miljö
4	Fyra räddningsenheter Kemdykarenheter Kem och miljöräddningsenheter Länsenheter Båtenheter	Skadebegränsande insats i farlig miljö med uthållighet

Tabell 13 naturolycka

Antal enheter	Namn på enhet	Förmåga
FIP	Förstainsatsperson	Initial riskbedömning, varning
1	Ledningsenhet En räddningsenhet	Livräddning
2	Ledningsenheter Två räddningsenheter Vattenbarriärsenhet Pumputrustning	Livräddning samt inledande skadebegränsande insats

Tabell 14 drunkning

Antal enheter	Namn på enhet	Förmåga
FIP	Förstainsatsperson	Initial livräddning med hjälp av livboj från land
1	Ledningsenhet En räddningsenhet Sonarenhet Ytlivräddningsenhet Båtenhet	Livräddning i vattenytan Eftersök av saknad person under vattenytan Biträda Sjöfartsverket med sjöräddning
2	Ledningsenheter Två räddningsenheter Sonarenhet Fridykarenhet Ytlivräddningsenhet Båtenhet	Livräddning med fridykare ner till max fyra meter med fridykare från Jönköping
3	Ledningsenheter Tre räddningsenheter Sonarenhet Fridykarenhet Ytlivräddningsenhet	Vattendykning genom avtal med samverkande räddningstjänster

	Båtenhet Räddningsdykare	
--	-----------------------------	--

Tabell 15 fallolyckor

Antal enheter	Namn på enhet	Förmåga
FIP	Förstainsatsperson	Initial livräddning
1	En räddningsenhet	Livräddning samt förflyttning av patient
2	En räddningsenhet Terrängmotorcykel Bandvagn Pumputrustning	Livräddning samt förflyttning av patient i väglös terräng

Tabell 16 suicid och suicidförsök

Antal enheter	Namn på enhet	Förmåga
FIP	Förstainsatsperson	Initial livräddning
1	En räddningsenhet	Livräddning genom samtal och omhändertagande av drabbad
2	En räddningsenhet Höjdenhet Rappelleringsenhet Hoppkudde Ytlivräddningsenhet Båtenhet	Livräddning genom samtal och omhändertagande av drabbad samt minimering av konsekvenser vid genomfört försök

Dokument som reglerar räddningsstyrkornas förmåga

Dokumenterna i tabell 17 reglerar bland annat hur resurser kan användas och vilka arbetsuppgifter som ska klaras.

Tabell 17

Dokument	Beskrivning av innehåll	Dokument antas av
Avtal om samverkan avseende taktiska enheter inom RäddSam F	Avtalet reglerar hur resurser i form av taktiska enheter inom RäddSam F kan användas vid räddningsinsatser	Räddningschefen
Uppgiftskatalog, RäddSam F	Visar vilka olika arbetsuppgifter som ska klaras vid räddningsinsats	Chef för operativa avdelningen
Övningsplanering	Upprätthålls i räddningstjänstens verksamhetsstöd	Chef för operativa avdelningen

Figur 16 Utrymning med maskinstege. Färgad yta visar område inom vilket utrymning kan ske från fönster eller balkong inom 10 minuter från larm till räddningstjänsten.

Utrymning med räddningstjänstens bärbara stegar kan ske från max elva respektive nio meter från fönstrets karmunderstycke eller balkongräckets överkant till marken, se tabell 19. Marken nedanför fönster eller balkong ska vara plan intill tre meter från fasad.

8.3. Ledning i räddningstjänsten

Nedan beskrivs de befattningar som ingår i den övergripande ledningen för RSB. Till stöd finns stabsutrymmen och tekniskt ledningsstöd. Den övergripande ledningen upprätthålls ständigt genom att ledningsbefäl med kompetens som räddningsledare ständigt finns i ledningscentralen tillsammans med två ledningsoperatörer som tillhandahålls genom avtal med SOS Alarm.

Vakthavande Räddningschef VRC

Räddsam F tillhandahåller funktionerna vakthavande räddningschef i beredskap (VRC), Vakthavande befäl (VB), Ledningscentral (LC) för övergripande ledning.

VRC arbetar på delegation av räddningschefer. Syftet med befattningen är att säkerställa att systemet är ändamålsenligt ordnat utifrån hot- och lägesbild. Säkerställa tillgång till chefskap och ledning vid insatser särskild hänsyn behövs vid mycket stora insatser, eller omfattande belastning av systemet.

VRC, kommer att fullgöra den högsta ledningen för det gemensamma ledningssystemet.

Delegationerna omfattar räddningsledarskap enligt LSO, beslut i normativa, strategiska ärenden.

VRC ansvarar för att den övergripande strategiska planeringen av operativa resurser sker på ett godtagbart sätt inom hela området. VRC uppgift är att bedöma om behov av kommunal ledning finns och i så fall initiera denna och stödja berörd kommunledning tills räddningschef/eller den av räddningschefen utsedde kan ta vid. Om inte behov av stöd till kommunledning finns, så kan ändå behov av informationsdelning till kommun finnas.

VRC har även ett samverkansuppdrag/informationsansvar för hela området gentemot samverkande organisationer.

Vakthavande befäl VB

VB svarar för stöd till VRC och för den övergripande lägesbilden på systemet som kräver långsiktig planeringen med hänsyn till förändringar i riskbild, pågående insatser och planerade händelser enligt tilldelat mandat. VB arbetsleder, fördelar och ansvar för att den övergripande ledningens stab är rätt dimensionerad.

Det innebär exempelvis till att ta initiativ till att, tillsammans med linjeorganisation och VRC, planera in ökad bemanning vid kända, särskilda händelser. VB ska i egenskap av den som vanligen har bäst översikt av hela händelsen och läget i regionen i övrigt svara för lämplig massmediahantering kopplat till operativa insatser. VB har rollen som vägen in i systemet när det påkallas av samverkande aktörer för att säkerställa och starta upp den lokala samverkan, dels för löpande lägesbild och inledningsvis kontaktväg vid samhällsstörningar.

Övergripande ledning kan förstärkas genom att utnyttja de insatsledare samt regionala insatsledare som finns i beredskap inom RSB. Rutiner finns att etablera stab som stöd till den övergripande ledningen.

Ledningsbefäl (LB)

Svarar för det direkta stödet till lokal skadeplatsledning och RÅ det kan innebära att i utlarmningsskedet ta beslut om att öka eller minska larmningen utifrån sin erfarenhet. Stödja lokal skadeplatsledning och RÅ i var man skall hämta förstärkningsresurser, specialresurser mm. kunna vara RL på distans vid händelser eller tidpunkter då inget befäl med RL delegation finns närvarande.

Regional insatsledare i beredskap samt insatsledare i jour ansvarar för insatsledning. Vid okomplicerade räddningsinsatser ansvarar även styrkeledare för insatsledning.

På varje brandstation finns en räddningsstyrka med en styrkeledare. Inom RSB kan alla styrkeledare, insatsledare samt regionala insatsledare uppdras att vara räddningsledare inom RSB's område enligt avtal.

RSB är en samverkansform som säkerställer att det finns resurser för att leda i olika nivåer och bygga upp staber till stöd för räddningsledningen.

Övergripande ledningens uppgifter:

- Definiera organisationens roll
- Definiera insatsers ram
- Resursförsörjning över tid till pågående räddningsinsatser
- Beredskapsproduktion i förhållande till riskbild och hjälpbehov

Insatsledningens uppgifter:

- Bestämma mål med insatsen
- Besluta om och fördela uppgifter till olika organisatoriska delar
- Samordna insatsens genomförande

Uppgiftsledningens uppgifter:

- Leda organisatorisk del i utförande av tilldelad uppgift
- Samordna utförandet inom den organisatoriska delen

På brandstationerna i Sävsjö finns lokaler för att etablera staber till stöd för övergripande ledning- och insatsledning för RSB, lokal och regional inriktnings- och samordningsfunktion, regional inriktnings- och samordningsfunktion samt regional medicinsk sjukvårdsledning.

För att kunna uppnå effektiva operativa insatser har ett antal styrdokument tagits fram enligt följande:

- *Ledningsdoktrin inom RSB* beskriver hur räddningsinsatser leds och antas av räddningschefer ingående i samarbete inom RSB
- *Överenskommelse mellan myndigheter och organisationer i krishanteringssystemet i Jönköpings län, F Samverkan* beskriver regional samordnings- och inriktningsfunktion mellan aktörer inom krisberedskapen i syfte att effektivt kunna utnyttja länets samlade resurser och kompetenser vid händelser och antas av räddningschefen.
- *Samtliga kommuner i Jönköpings län, Ydre kommun samt SOS Alarm AB* beskriver hur man genom samverkan inom RäddSam F möjliggöra effektiva räddningsinsatser, olycksförebyggande verksamhet samt krisberedskap inom Jönköpings län och Ydre kommun. Antas av räddningschefen.

8.4. Samtidiga och omfattande räddningsinsatser

Stora olyckor kräver stor förmåga till samverkan och ledning av räddningsinsatser. Dessa olyckor belastar också kommunen i sin helhet och kräver samverkan med många myndigheter och organisationer.

I Jönköpings län finns en samlad förmåga att etablera ledning och stöd till ledning samt räddningsresurser för att klara stora olyckor.

Olyckor med katastrofala följder inträffar mycket sällan men har så stora konsekvenser att samhället ändå måste ha en viss förmåga att klara främst livräddning. Vid denna typ av olyckor krävs stora räddningsresurser från hela Sverige och även hjälp från utlandet.

Räddningstjänsterna i Östergötland, Jönköping, Kronoberg, Kalmar och Blekinge län ingår i Räddningsregion Sydöstra Sverige (RSöS) för att tillsammans samarbeta med övergripande ledningssystem för räddningstjänst. Syftet är att uppnå erforderlig förmåga (tillräcklig kapacitet) och robusthet för att både hantera flera samtidiga respektive omfattande, komplexa och långvariga olyckshändelser.

I räddningsregionen ingår tre ledningssystem med dess ledningscentral, som är kontinuerligt bemannade dygnet runt med övergripande ledningsfunktioner. Varje system ska ha en grunddimensionering och förmåga att bedriva ledning av räddningsinsatser utifrån riskbild. Inom varje system finns funktionen vakthavande räddningschef, som tillika kan inneha Inriktning- och Prioriterings Funktionen (IPF) för hela regionen. Aktuell funktion ska under beredskapsnivå agera som samverkansperson gentemot andra räddningsregioner och myndigheter samt bedriva omvärldsbevakning. När funktionen aktiveras inom olika typer av insatser är det bland annat för att tillse att effekt nås av samverkan, bedriva mäkling för ytterligare resurser och kontinuerligt värdera behov utifrån olyckstyp.

Utformningen av det övergripande ledningssystemet för räddningstjänst och hur detta ska tillämpas tillsammans med de tre ledningssystemen fastställs i ledningsdoktrin/plan.

8.5. Räddningstjänst under höjd beredskap

Det som anges i detta program avseende normala förhållanden gäller även under höjd beredskap, men i följande stycke beskrivs kompletteringar som ska gälla samt tillkommande risker under höjd beredskap.

Höjd beredskap är antingen skärpt eller högsta beredskap. Regeringen får besluta om höjd beredskap när:

- Sverige är i krig
- Sverige är i krigsfara
- Sverige har varit i krig eller i krigsfara
- Det råder utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utomlands

Räddningstjänsten ska ha förmåga till räddningsinsats under höjd beredskap. För att klara denna förmåga krävs ett tillskott av personal, fordon och materiel. Planering av räddningstjänst vid dessa tillfällen sker enligt vägledningar från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Vattenförsörjning

Varning och information

Signalerna Flyglarm, Viktigt meddelande, Beredskapslarm samt Faran över ska kunna ges i Sävsjö.

I kommunen ska finnas möjlighet att vid störningar i elförsörjningen kunna trycka informationsmaterial och distribuera detta till drabbade.

9. Uppföljning, utvärdering och lärande

Olycksutredningarna är ett underlag för såväl planeringen av kommunens förebyggande arbete som för planeringen av räddningsinsatser. I stort kan utredningarna delas in i tre huvudbeståndsdelar: orsaksutredning, förloppsutredning och insatsutvärdering.

Utredningar sker i tre nivåer beroende på hur allvarlig olyckan varit. Resultaten av utredningarna kommuniceras som statistik och i vissa fall som rapporter. Dessa utredningar, tillsammans med andra faktorer, utgör underlag för det löpande kvalitetsarbetet.

Enligt den styrmodell som tillämpas sker en systematisk uppföljning, analys och utvärdering av den operativa och den olycksförebyggande verksamheten i syfte att upprätthålla och utveckla kvalitén i räddningstjänstens grunduppdrag.

Under Mål i kapitel 6 finns även en beskrivning hur styrmodell i kommunen fungerar och som ska tillse att kvaliteten i verksamheten följer upp och förbättras.

Bilaga A: Dokumentförteckning

Förteckning över avtal

Avtal som berör räddningstjänstinsatser är tecknade med nedanstående kommuner, myndigheter och organisationer. Avtal finns tillgängliga på förvaltningen. Räddningschefen är delegerad att fastställa förändringar av gällande avtal, samt tecknande av nya.

- Avtal om släckhjälp med Aneby, Eksjö, Hultsfred, Uppvidinge, Växjö, Jönköpings kommun
- Avtal med Högländetsräddningstjänstförbund
- Avtal inom RäddSam F om samverkan med taktiska enheter
- Avtal inom RäddSam F om samverkan för ledning och beslutsstöd
- Avtal inom RäddSam F med Landstinget om hjälp till ambulansverksamheten
- Avtal om samverkan mellan kommuner i RäddSam F om Räddningsledare
- Avtal med Ramkvilla sockenråd, frivilligt räddningsvärn
- Avtal med Sävsjö kommun om samverkan med insatsledare
- Avtal med Landstinget om utlåning och användning av sjukvårdstält
- Avtal med Banverket om medverkan vid krishantering och skydds jordning
- Avtal med Polisen om medverkan vid eftersök av försvunnen person
- Avtal med SOS-alarm AB om alarmeringstjänster
- Frivilligavtal med räddningshundförare
- Avtal med Försäkringsbranschens Restvärdesräddning AB om restvärde
- Avtal med Räddningstjänst Kristianstad om insatser vid nödlarm
- Avtal inom RäddSam F om skogsbrandsbevakning
- Avtal om lyfthjälp med Regionen
- Avtal med FAK om utlåning av fordon
- Överenskommelse med NCC Anläggning AB, BRB Byggnads och reparationsberedskap

Bilaga B: Beskrivning av samråd

Med anledning av lagändringar i Lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) som trädde i kraft 1 januari 2021 samt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) nya föreskrift och allmänna råd om innehåll och struktur i kommunens handlingsprogram för förebyggande verksamheter och räddningstjänst (MSBFS 2021:1), har kommunen sammanställt ett förslag till reviderat olyckor och brandsäkerhet och operativa insatser 2022–2026. Dokumentet utgör handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst enligt Lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

Innan programmet antas i Kommunstyrelsen bereds remissinstanserna att lämna synpunkter på det framtagna programmet.

Sändlista:

Region Jönköpings län
Lokalpolisområde Högländet
MSB
Trafikverket
Länsstyrelsen i Jönköpings län
Mullsjö kommun
Habo kommun
Jönköping kommun
Vaggeryds kommun
Gnosjö kommun
Gislaveds kommun
Värnamo kommun
Vetlanda kommun
Nässjö kommun
Eksjö kommun
Aneby kommun
Tranås kommun
Ydre kommun